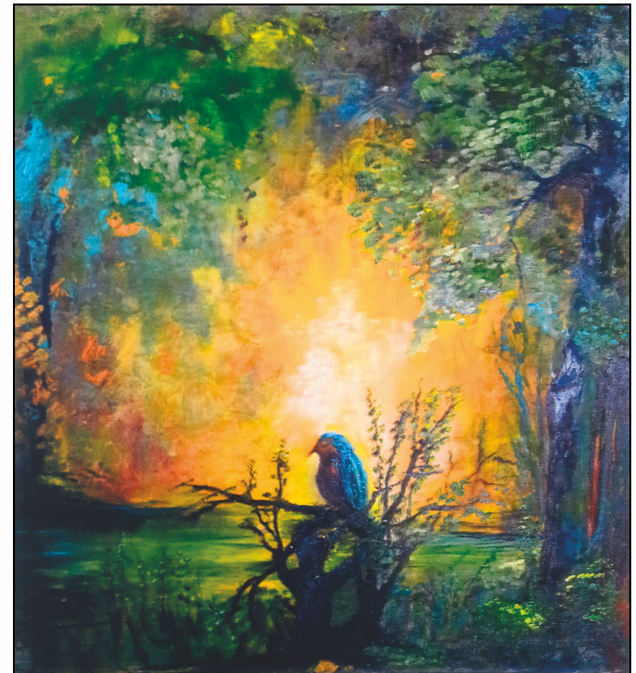

Ана
Дугаш

РЕЧ О РЕЧИ IV

Ана Дугаш • РЕЧ О РЕЧИ IV

Библиотека “Србољуб Митић”
Мало Црниће
2014.

Ана Дудаш
РЕЧ О РЕЧИ
IV

Слика на корицама:
РУЖА БОШКАН
(Минхен)

(Текстови из ове књиге штампани су у књигама аутора о којима је писано, или су објављивани по књижевним часописима и листовима)

АНА ДУДАШ

РЕЧ О РЕЧИ
IV

Библиотека “Србољуб Митић”
Мало Црниће
2014.

Књига је у целини пут од зла ка добру, од неправде ка правди, од неистинитог ка истинитом, од ноћи ка дану.
(Иго)

БЛАГОТВОРИВА РИЗНИЦА НАДАХНУЋА

*„Само оно што је природно има снагу да дуго траје.“
Балзак*

Када нам се чини да је звездано небо ближе него што јесте, када имамо утисак да су нам звезде на дохват руке, њихов се сјај множи и ненаметљиво гнезди у нашим очима, у нашим мислима. Чак и саме звезде као да слећу из ужежених галаксија, читава јата. Постају толико стварне, ватром успалацале, да нам се намеће илузија да смо испуњени немерљивом снагом и неугасивом жељом са којом све можемо с лакоћом постићи, чак и неумитне пролазности ако не зауставити бар ублажити.

Тако окрилаћени и да са највишег планинског врха полетимо, не би смо доживели икаровски суноврат. Узнети до азурне обале небних висина, у паучинасто нежне белине, без претећих дубина испод нас схватамо да нам је поверен и подарен благотворив задатак Божији – реч. Још ако имамо визију да смо угледали кроз разбукталу машту ослобођену од спутавајућих окова стварности, а сасвим је извесно да хоћемо, крилатог коња Пегаза који у тренутку предаха од непрекидног лета слеће баш на ово тле, удара копитом о њега, и гле, „чудеса“! Извори многоструких надахнућа су отворени нудећи нам изобиље! Довољно је да се на једном од њих окрепимо, да утолимо жеђ и да приономо да остварујемо оно што смо желели а чега најчешће нисмо ни били свесни да у нашој подсвести носимо. Не, нисмо, све док не заседнемо да подарене речи слажемо попут чудотворног мозаика по хартији. Сакрална љубав нам дарује суштаственије и благотворивије присуство у трајању. Прогледали смо и чули смо. Са тим се суочила и то је схватила и Данијела Миланова када је први пут почела усталасале мисли да кроти по белини хартије. Тај осећај пуноће живота, очигледно је био прекретница да искорачи из сопствених дубина да се отисне из спутаности свакодневице, да отворено проговори и ослика све димензије реалности.

Прву књигу кратких прича Данијела је насловила ЗВЕЗДАНЕ ПРИЧЕ. Извесно је да је она већ на самом почетку списатељског чина окрепљена са изворишта надахнућа, стала на узвишење парнатских предела да буде ближе уз звездане галаксије, одакле се непрекидно оглашава дарујући нам не само животне реалности већ и сопствене снове кроз које симболише суштину поимања и трајања љубави у човековој души. Оне љубави која је уздигнута на животну раван одакле неугасивом снагом отвара усидрене путеве спознајућих мудрости моралних усмеравања. Чини то сликовито и убедљиво. Са поузданим сигурним ставом којим осмишљава приче, она потврђује мудре речи хиландарског јеромонаха Јефрема који каже: „Оно што не видимо то је вечност, а оно што видимо то је време.“

Очигледно је да Данијела љубави даје све атрибуте вечности (прича Писац, љубав мајке према несвесно неувидљивом сину, без обзира на ту његову особину мајка са несмањеном љубављу прашта ма колико јој резова по души он начинио). Са становишта моралних императива, за сина нема оправдања, када он буде родитељ, када му се пробуди савест разарајуће покајање свом снагом витлаће по његовим мислима.

Данијела има неизмерив потенцијал приповедачког дара, чак неке ситуације своди на један поетски ниво, те ни у једној од прича сакупљених на страницама ове књиге у нарацији нема монотоности, не замара читаоце да читајући отвара сопствене асоцијације, већ га јасно охрабрује и упућује да ће на следећој страници заискрити љубав, или бар нада у чијим ће сегментима читалац увек пронаћи нешто „своје“, нешто већ виђено, већ доживљено али и обећавајуће да оно у наставку времена траје. Узлетно, без клонулости, и ако сучељавање са стварношћу није увек пријатно, али јасно је да није бедем о који се распршују илузије. Оне ће се већ следећег трена преобратити у свенадну звезду која може и из камена да „извуче“ клијање суптилних, звездоликих тренутака у којима се преплиће неуништива вера са скоро увек разулареним емоцијама.

Све приче Данијеле Миланове прожете су топлином, искричаве попут звезда, са снагом да читаоце уведу у свакодневне људске односе који се често не могу обуздавати, нити спутавати било каквим препрекама, је би у том случају главне актерке-актери били ускраћени за наду. А какав је човек без наде бачен у средиште хаотичних збивања свакодневице?! Сломљен, заискри тек понека оптимистичка визија кроз коју се препознаје порука да је боље чувати љубав макар у сећању него да се тотално, кроз проток времена уопште не спозна или распрхне. Суштина је да се и у потонућу усудимо да изађемо из наметнутих оклопа, ако у томе успемо, ми смо на правом путу а време ће нам подарити мудрост расуђивања и одлучивања, а пре свега отржењења да схватимо да уколико мање тражимо више добијамо.

Кроз Данијелино приповедање повремено заструји Ги де Мопасанов дах (роман Љубимац и др.) где се увек истиче једна естетска вредност која читаоца усмерава да кроз њену нарацију прожету ненаметљивом сугестијом и сликовитошћу угледа реалност често без идеализовања и без улепшавања тренутака, у којима ипак засветли нада, као подстицај, или пак пружена рука пријатеља који је био у времену утихнуо, али се у једном тренутку појављује, најављујући да се сећања не губе, могу бити само потиснута, али увек присутна, искрсну као спасоносни светлоказ. Да, када то затреба она су покретачка снага када се усудимо да се пркосно сучелимо са неукротивим противречностима, дакако, уз неопходну помоћ мисаоних домета која неуништиво маме да не станемо, не дозволимо искушавање судбине да нам поремети унутрашња расположења.

На крају не могу да се отмам кратког коментара на део рецензије професорке Јадранке Цветковић јер сам имала идентичне ставове са њом и пре него што сам прочитала њено мишљење о Данијелиној прозној књизи. Пре свега о терминима „женско перо“, „женски рукопис“, чак и „женска књижевност“. Да, те синтагме заиста су налик на синтагме нашег великог књижевног критичара Скерлића. Био је неправедан и према Мир Јам (Милица Јаковљевић)

и према нашој Исидори Секулић, обе су победиле његово мишљење чак и време... Данас су њихова дела присутна међу нама и уважавана, упркос што су Исидорина дела од Скерлића упућивана на ломачу...

Верујем да за ову књигу сабраних прича из свакодневног живота сваког од нас, аутора Данијеле Миланове, неће нико изрицати овакве синтагме. Свака је прича експресивна и дубоко осмишљена, лишена неприродне драматичности, дарујући нам поруке и поуке у којима ћемо на наше задовољство пронаћи феномен адекватних прозних креација. Особених и вредних.

РЕФЛЕКСИВНЕ МУДРОСТИ ПОЕТСКОГ ГОВОРА (Славица Пејовић)

*„Пријатељство и љубав су степенице којима се човек
пење у божанске сфере.“
Верница Тадић*

Бог је подарио човеку богатство мисли да би своје обитавање и створена пријатељства кроз овоземаљски живот, усмеравао ка узвишеном свету, ка благородном циљу. Фокусу светости и светлости. Таква прегнућа, једино кроз љубав и хришћанске врлине могу нас водити у сусрет са њим, а ми преобраћени, само тако постајемо истински Теодули. Тај благочестив пут подарен је само изабранима, да би оплемењивали како себе током свог трајања, тако и сопствено окружење. Он нам отвара вратнице истине где влада само хармонија, где нас мисленим богатством прожима обожена реалност. Да би ми сами постали и опстали, ма у каквим искушењима били, обожена бића, само сејачи доброделатности, важно је трајати у таквој реалности, јер је то један од предуслова за стварање темеља живота, за оживотворење подарених дужности а код тих изабраних, и самих стваралачких потенцијала. Дакле, само ако сопственом мудрошћу у сваком вребајућем злотрену избегнемо умну помраченост, биће нам дато да истрајавамо на правдољубивим и корисни делателним путевима.

Да љубав није пасивно трајање ових је дана, са богоугодним стваралачким чином, доказала Славица Пејовић, која се огласила са првом поетском збирком. За нас, који смо знали колико је она по својој природи склона да подржи сваки поетски глас испод овог поднебља, није изненађење, већ радост да духовне компоненте овог подручја дарују још једно истинско извориште надахнућа зарад смисленијег људског постојања. На опште задовољство таквим се даровима богати ум и окружење стичући и заслужујући благонаклоност Господњу.

Поетска зрелост изненадног бљеска са књигом ове поетесе испољава се непатвореном вредношћу поја у коме нема осцилације. Свака песма је сажимање лепоте, једног, пре свега оригиналног исказа ретко виђеног у поетском свету, део је поетесиног космоса који читалац кроз поједине сегменте доживљава једним муњевитим усхитом који остаје у њему да искрчи надасве трајним и угодним вредностима.

Славица Пејовић са збирком поезије Елегија без одговора, смисленим ходом кроз време обележава свеколика сазвучја, дајући им једну интонацију мисаоно разубуђеног лирског говора.

Домети једног постмодернистичког исказа су непрочењиви јер се тематски гранају од духовних и митских, до суштинских истина егзистенцијалног трајања где љубав према људском бићу доминира, где је узнета као истакнути идеал целомудреног човековог трајања.

Збирка Славице Пејовић, метафорично насловљена Елегија без одговора, отвара вратнице ка истински узвишеном људском трајању, смерношћу зацртаној животној прекретници када је мисао прт оцаклила. Поетеса одлучно и неуморно указује на једно ревносно трагање за смисленим земаљским бивствовањем, када кроз чин просветљења, она „Милосница“ пронађе себе на тој путањи и по Божијем промислу подстиче клијање годинама сакупљених речи као последицу емотивних превирања која су била утихнула, сакривена у најдубље пределе свести. Укалемљена, она попут врела што кроз камен дуби свој пут, да би слаповима бистрине, указујући на неугасиву љубав према ближњима, букнуле вечним пламеном у души и подариле смисленост трајања, Славица са уводном песмом Буђење, са буђењем вида и свести, указује нанеопходност очувања идентитета како сопственог, тако и културне традиције једне средине. Да би опстали, она их поставља на поетски пиједестал где трају дајући смисао дану. То чини и песмом посвећеној мајци која живи кроз потомство, која знаке своје љубави грана простором, разлистава мислима и бива често утешитељ посусталих, дајући им снаге и спознају да је, и

ако за нас у некој непознатој димензији, увек присутна. Истина или варка, нама је ипак та спознаја пријатна, она нас оснажује или како поетеса у песми У богојављенској ноћи каже, она је бљесак, нада и немир, али, и у обзорју жеља искована.

Следе и песме са снажним рефлексивним порукама где поетеса Славица признаје: ... али / молећ – опрост / од Светости / Реч добих /, само тако се добија, не једна реч, већ мноштво, које она вешто одабира увек спремна да их сложи у примамљив мозаик песме и тако несвесно себе сврста у ред јуродива (код нас апостола а руси сматрају да су они „Божји људи“ и да поседују натприродне моћи) и, као што је очигледно са овом књигом, са исказаним мудростима кроз поетски пој, она се приближава самом прагу моралног савршенства. То што је на стубу, попут светог Алимпија Столпника, великог чудотворца и богоугодника, она испеваним стиховима дарује мисаону енергију са којом смо спремни да вешто избегавамо наметнуте провалије које често испод човека искрсавају. Без Божје благодети таква моћ многимима је недостижна, многи не умеју да спознају разлику од световног и обоженог, нити могу да угледају асоцијативне елементе који су у поетском поју приказани и који су разуђени богатством слика и мудрим порукама.

Упознајемо се затим и са песмама које кроз дубину емотивних врења императивно намећу сензибилитет племенитости и рефлексивних порука. Ту нема границе између садашњег и прошлог, све је у преплету складног, у преплету снова и јаве, фикције и бљеска стварности.

Главна обележје тог поетског преплета је истакнута мисаоност. Стилске фигуре су необичне, са мало речи и мноштвом асоцијативних порука које указују да Славица има неограничен поетски потенцијал који се видно намеће једном несвакидашњом оригиналношћу из чијих порука снажно искричи љубав која увек доминира протоком времена. Љубав надопуњује мудрост и упорност Тражећи / траг / озарја / у која су вешто уткани елементи митског. Одисеј не губи наду, стрпљиво трага за правим путем,

оним који ће га и поред свакојаких искушења, одвести до Пенелопе, где упорност на крају доноси победу и радост. На Господњој њиви људских живота паћеници се милошћу Божјом увек награђују.

Ниска поетских бисера креће песмом о страдалном путу Ифигеније (кћери краља Агамемнона и Килмнестре) која по милости богиње Артемиде није постала жртва, већ свештеница али њен Пут бескрајан / жртвеникле / лепоти / и ветру неверном уткан је у поетску потку насловљене песме Ифигенијин пут а позната је чињеница да је она у светској уметности и књижевности била предмет многих обрада, и многима као узор смерности која је одвела до спасења.

Песмама које следе читалац се наводи на размишљање о жени светлу и жени истини. О њеним злопатничким тренима који истрајне и истинољубиве увек награђују спасењем, свакако и ослобађањем од унапред наметнутих стега. Кроз њега врлуда и жубори од набујалих осећања токовима мисли, које се множе усхитном јавом али и сновима. Завршна песма, Песма камена која почиње опомињујућим али и надом у непролазност стиховима: Одсјај муња / и бљесак громовни / разлива око... / док вал / доноси и односи / песму недопевану... / . да, све остаје утиснуто у времену, утиснуто у камену, неуништиво, непоновљиво, али, неопходно је наше буђење.

Неоспорно је да је Славица Пејовић са овом збирком поезије достигла домете једног како модерног исказа, тако и форме саме песме, садржински разуђене, али складне. Сажетих и јасних дефиниција успешно поентираних истичући кроз, само њој својствен пој, праву вредност, пре свега прикладне метафоре које трепере у јаркој светлости слика јер су саткане од мудрости, читалац се са задовољством уверава да је она надјачала поноре пролазности, јер је видно осетила благонаклоност и благодат небеских дарова. Те дарове она несебично преноси на читаоца и њене снове преобраћене у јаву дели са њим.

Сасвим је извесно да нам са овом збирком она дари енергију позитивних вибрација, истинску вредност умет-

ничког чина, што је свакако начин да се она вине на сам врх стваралачке пирамиде а што многим не успева ни после дуготрајног оглашавања. Њена је поезија препуна лепота, поезија у најчистијем облику која нас упућује у једну другу димензију, где се може са задовољством удахнути нови живот вредностима да би смисао давно загубљен изнова изронио, да би нас појио светошћу и светлошћу и био непобедив зид од навира многоструких зала која одасвуд вребају.

На дан Преображења Господњег
19. 08. 2013. г

НЕУМОРНИ СЕЈАЧ

(Раша Перић)

*„Језик је кућа народа!“
(Исидора Секулић)*

Деценијска присутност Раше Перића на врху српског песништва последњих година обogaћена је и састављањем поетских зборника и антологија, различито апострофираних жанрова. Такав плодотворан рад у времену када су светионици материјалне подршке угасли, непроцењива је врста надградње свега онога што је он у литерарном чину до сада јавности подарио, а подарио је много, пре свега истичући сакралну љубав према своме роду и традицији. Таква љубав која себе не штеди, која испред себе брише све препреке, божанско је огледало православља, јер ниче из самог небеског нуклеуса, да би имали елементарне плодове издржљивости и људског битисања.

Трагачка путања Раше Перића стигла је до свог зенита, где с лакоћом проналази тематске изворе за лирске опусе, јер поседује неописиву снагу, чији су елементи исконски утемељени и усмерени ка чистој смирености. По вештини версификовања и сакупљања тема у поетски мозаик, по броју коришћених речи и броју кованица, Раша Перић често изненади читаоца. Он с бокорним, и видно сугестивним, метафорама ствара богате слике и достиже највише домете. По једноставности и непосредности израза визуелних сцена, које га надахњују и прожимају, упоредила бих га са бардом стишке, али и српске поезије Србољубом Митићем, уз кога су многи песници стасавали, дивећи се његовој енергији, његовој моћи, да поетским порукама одухови поклонике лирских токова.

Нова књига Раше Перића одговарајуће насловљена „Опасан век“ доказ је да је надахнуће овог песника неисцрпно, и да је он одавно одгонетнуо тајне песничког творења. Омеђен тишином у свом дому препуном књига, разумљиво је да му жеђ за песмом бива све јача и плодотворнија. Он не мора да трага за песмом, она му је

ту надомак руке и он, у заједништву са њом, постаје део свемира. Схватајући пролазност он настоји да она не отиче пуна празнине мимо њега већ је оплемењује. Тако свака његова песма, сваки стих, преображавају се у истинско сажимање лепоте на њиви Господњој, на којој је сејач.

Раша Перић је књигу почео поетским кругом „Бризак младине“, посвећеним својој животної сапутници Верици Милошевић, глумици. У овом кругу он отвара вратнице своје душе и тка стихове своје интимае. У песми „Мило сродство“ каже:

*И сродише се наше усне
ко зрак и роса из два света,
и душа к души већ се гусне
а живи Творац њих надлета.*

Дакле, песме у овом циклусу говоре о рађању љубави и цвату, који се временом претвара у љубав чврсту, смирену и тиху, где се садржајне вредности стварају у заједништву и блистају у том садејству.

Други поетски круг „Јутро у Гареву“ истиче сећања на детињство, сећања која не гасну, која се ма колико притајена у човеку, неминовно буде с лепотом и тајном.

Осталих девет песничких кругова, било да су њихови садржаји посвећени нашим Божијим храмовима и манастирима, било да су егзистенцијална превирања, указује на српску вековну судбину, на православље, и обједињени дају поетску целину. Примарна особина им је љубав и суочавање са неумитном пролазношћу, са патњама, као да се све наде гасе остављајући иза себе само згариште.

Када је век опасан и јаук васељене је неминован, и за спас људскога рода као да је (сада) потребна нека нова барка и неки нови Ноје, који ће уз помоћ Спаситеља избавити људе од тоталног нестајања. Цело злоство које је у човеку и над човеком Раша Перић је у песми „Коб“ казао само с четири речи, згуснутог садржаја: „Рв / Крв / Стрв / Црв“.

ИСПОД ПАТИНЕ ВРЕМЕНА

Ранко Павловић: НЕБЕСНИЦИ, издавач „Нова реч“
„Белеводе прес“ Пожаревац, 2012. год.

*„Уздај се у Господа и твори добро; живи на земљи и
храни истину“.
Псалм 37/5*

Краћа приповетка као уметничка творевина у прози, последњих деценија све је више присутна у литерарном стваралачком чину како страних, тако и наших писаца. Њихове поруке најчешће представљају снажну параболу апсурдности човекових прегнућа. Предпостављам да је то условљено све чешћом и све већом отуђеношћу савременог човека, условљеном намноженим ратним вихорима а пре свега нараслом нетрпељивошћу међу људима, незауостављивом због многоструких богохулности и нељудских делања. Постоји ли нада за излаз, или и она тоне у напетости под тежином деструктивних односа у трајању човека без љубави према Творцу?! Нажалост многе се ововремени Раскољникови који зарад осотоњених и у грамзивости огрезлих душа балансирају у свим пределима испод небеског свода. Угрожавају животе, многе моћне набоје опакоделних чињења преображавајући тако егзистенцијална трајања у рањиве животне токове. Да би оваква збиља била потиснута, или бар ублажена, савремени писци почели су све чешће да узимају иреалне тематске опсервације кроз које је отворен пут маштовитим исказима, стварајући тако алтернативне излазе. Тако нам се чини као да живимо у једној другој димензији коју човек писац, човеку читаоцу чине подношљивијом, чине људскијом отварајући места за хуманије односе међу људима јер такав привид може да услови другачија размишљања а самим тим и делања.

Збирка приповедака НЕБЕСНИЦИ аутора Ранка Павловића из Бањалуке, садржи девет приповедака кроз које, овај надарени писац читаоцу представља своје највише домете приповедачког опуса, због чега с пуним првом убира и престижне награде.

Павловић је руком поузданог и провереног лирског писца у прозном говору како у обликовању романа, тако и кратких прича, с једном надахнутом перцепцијом људских делања, реалних али и имагинарних, с наглашеним смислом за језик и богатством фонда речи, уобличавао сликовите и уверљиве ситуације ликова главних актера. Улажењем у имагинарне токове вешто ублажавао збиље. Он је ту збиљу преображавао додајући јој доброделателне и тематски разуђене елементе, чинећи је тако подношљивијом и мање саблазном од стварности која нас окружује са мноштвом поремећених моралних вредности, са светом препуним насиља и учесталом агресивношћу која се свакодневно са ТВ екрана слива у наше мисли, трује нашу децу... Зато свет Павловићевих прича често прекорачује границе ововременог, отелотворујући нарацију приповедања сликовитим ситуацијама где је време стожер који око себе пласти приказане али и улепшане карактерне ликове актера, као и самих ситуација кроз које они пролазе. Осмишљава их богатством слика које читаоца уведе у времена давно прошла, али времена која су често налик на таласање скривених тајни, понекад бурних, али када се оголе, наслућује се идентичност прошлог и садашњег, која делује својим чињењем ублажавајуће.

Михајло Добривојевић из приче „Корице“ виспрен књиговезац и сакупљач књига, имао је моћ да скривене тајне и патинираним штампарским табацима које је повезивао, милујући их врховима прстију, одгонетне и твори смислене облике дајући им подношљивије значење. Он је бивствовањем у намноженој осами, за разлику од обичног човека, имао моћ да завири у само „језгро непознаница“, да ублажи своју самоћу додајући јој топлину благодатног огња којим је смутност времена извирућим имагинацијама из сећања исцељивао и снагом трајања богатио. Она су кроз таласе сећања неукротиво навирала да би мрежама времена била изазов даривајући му смисленост трајања.

Кад зараћамо у странице једне овакве књиге која у погледу главних актера било да је то већ споменути Михајло Добривојевић, Емилија из приче „Римљанка“ коју је једне

јулске недеље сусрет са другом из школске клупе вратио у прошле дане, а клопарање млинског камена оживело глас погуреног воденичара, чулима читалаца искрсава давно прошло време када су тим пределима одзвањале сабље освајача, када је све било другачије од времена садашњег, али подједнако застрашујуће. Поетизован сусрет ово двоје младих, предели који су их неодољиво подсећали на време када су с руком у руци у којима је горела ватра младости, а којој је сада придодата нова ватра, чине причу сликовитом и убедљивом јер сва чињења искрсавају пред очима читалаца. Из приче „Изазов“ Обрен никако не успева да пронађе снагу да Ану одвоји од прозора кроз који непрекидно зури у нараслу празнину заједничког живота, даје метафорично ослобађање од љуштурске стварности. Он је непоколебљиво и одлучно почео да сакупља снагу за суочавање са стварношћу.

И остале приче у којима доминирају елементи разгранатих асоцијација, понегде и фантастике, придодате успешну наративност колажа из којих проговара суштина која се испод патине времена често враћа и често понавља у разним животним ситуацијама.

Прича НЕБЕСНИЦИ по којој је и насловљена цела књига читаоца уводи у нове ситуације када је изведен из лавиринта недоумица, приказујући флуидност људских душа, астрална лебдења када из неке друге димензије посматрате сопствено тело, многе ће довести у недоумице јер се у литератури често не сучељавамо са отварањем или бар покушајем, оностраних тајни. Метафизичко Аристотелово обележавање стварности када су мисли неукротиве, када се уским „пукотинама“ провлаче према извору, дубоко сакривеном, могу ли избећи постављене мреже времена, или ће сасвим сигурно у њих упасти, ако не у њих, неће избећи постављене људске замке, мораће да се суоче са њима, са њиховом неукротивошћу. Лет изнад људских понора је једини спас, лет до небеса, до слободе и ослобађања.

Из метафорично насловљеној књизи НЕБЕСНИЦИ, из свих девет прича, покадгод искрсавају емоције кафковског, али и чеховљевског даха, наглашавајући смисаоне

везе давно прошлог а ипак тако присутног рефлективног доживљаја. У наративном исказу прави су мозаици оживотворених лепота из којих светле литерарне вредности, пре свега, поучних порука једног виспреног приповедача са уочљивом књижевном зрелошћу где кроз главне актере читалац може, сасвим сигурно, улепшати сопствену стварност не само спознајама већ и разуђеношћу фонда речи које се својом лепотом калеме у мисли.

СВЕТЛОСТИ ХОДОЧАШЋА

Славица Јовановић: ЉУБАВ, издавач Епархија
браничевска Пожаревац, 2012. год.

*„На визији свеопште светости ствари
ви ћете засновати свеопшту љубав своју.“*

Владика Николај

Када је живот жене љубав сакрална која је непролазна, која извире из смерности духа и тишине (за разлику од профане), када се она свим чулима распљивава и осећа из лирских вибрација сабраних у књизи Славице Јовановић насловљене свемоћним именом ЉУБАВ, очигледно је да се песникиња иманентно може упоредити са весталкама која својим начином размишљања и живљења прожима нашу стварност. У таквој стварности увек необуздано извире светлост и светост небеских простора, дарујући нам благодатни свети огањ који нас усмерава чедним токовима животних опредељења. Огањ који греје, али не жеже, не уништава универзалне вредности човечанства, а које би зарад добробити човека императивно требале бити засноване само на љубави. Овде бих споменула једну сентенцу из књиге ПРИЧЕСНА ВАТРА, ауторке Верице Тадић: „Срећан си и када немаш ништа/ а зовеш се ЉУБАВ, и сви/ чују твој глас“. Свакако оваква тврђења из темеља осветљавају вредност егзистенцијалног значаја овоземаљске збиље.

Лирски искази у стиховима Славице Јовановић јесу продор у духовни свет реалности сакралних здања, јесу жива сила која читаоца упућује на Бога Створитеља, а флуид атмосфере чини да постајемо свесни присуства Спаситеља, и у тим тренима уврежујемо у мисли, у душу спознају да трпљење мука ради Христа упућује на истину. Све испеване песме у овој поетској књизи јесу својеврсна химна о љубави која неупадљиво уткива мисао о благочестивости. Ако неко, као поетеса Славица благује по праговима манастира или Божијим храмовима, корен

песме је корен надахнућа дарован на таквим местима која неминовно дају човеку смисленије трајање обогаћено невиношћу која осваја пре свега доброчудношћу. Славица је истински нуклеус, истинска блаженица која са поетског хоризонта као са небног трона, дари моралне поруке и поуке. Њихов је једини смисао, једина основа лепота и нуђење излаза са странпутица и неминовних људских посртања. Тада и „мир силази у душе наше“ како то каже наш владика Николај, јер истина је да мир долази само од Бога, он нам даје и појачава енергију духа и тела. Упућује нас да извршавамо оно за шта смо изабрани. Племенитост избија из своје тамнице, скреће нас на делотворења, не обична, већ она за која смо Божијим промислом изабрани.

Поетеса Славица Јовановић тематски и естетски поседује неисцрпни стваралачки потенцијал. Тематски је лепе исконске вредности и нарацијске способности. Обогаћена дарним врлинама она је својим бићем окренута љубави, оној неуништивој која својим жаром кроз прохујале векове бруји стваралачким компонентама и естетским способностима:

*„Милосрдна, достојна,
блага, огњена,
блеску са пучине,
обало једина“.*

Са уводном песмом Стовратница, она и нама и себи подиже „беле первазе“, отвара неотворива врата за немоћне, даје наду и прожима дахом узвишености. Чини то са утемељеном, стаменом љубављу ткајући нераскидив плашт који нас спаја са светлошћу са горе Тавор, преображава, да би Бог обитавао у сваком, уводећи нас кроз вратнице око којих чистотом белине первази светле и маме. Указујући прави пут даје нам на знање да са таквом љубављу никада нисмо сами, никада препуштени сами себи на било каквим животним ватрометинама се нађемо.

Књигу је посветила небеским пупољцима на њиви господњој који јој својим постојањем сваког трена отварају

кладенац бистрих и благодатних тренутака њеној ћерки
Љубици и сестричини Катарини.

На дан Светог Василија
Острошког
12.05.2013. Мало Црниће

ФЕДРАС, 2012. после доделе награде “Србољуб Митић”:
Љубиша Ћидић (добитник награде), Славица Јовановић,
Лаза Лазић, Ана Дудаш, О. Ненад Војиновић

ЗЛАТНОСНИ ПОЕТСКИ ХОРИЗОНТИ

(Група аутора)

*„Само је енергија мисли неограничена, и само је мудрост
свевремена.“
Верица Тадић*

Неуморан у стваралачком чину песник и састављач антологије Раша Перић, поклоницима поетских мудрости, овог пута дарује књигу лирских творевина песника који су макар једном стојећи на обали реке Пек, послушкивали говор њених таласа, покушавајући да продру у њихове златокласне тајне. Тада, тог тренутка, у њихове мисли, у њихова срца и не слутећи, усађена је плодотворива клица и они су инспирисани на стваралачки чин. Оваплођени за отварање неисцрпног поетског хоризонта у српској лирској грађи, даровали су јој асоцијативне слике богатих наративних целина. С лакоћом су закорачили у те хоризонте продубљујући их где су као берачи плодова убирали и проширивали сопствене поетске потенцијале. У фокус њихових истрајавања калемили су уметничке доживљаје које су преображавали у златословље, у лирске поруке. Утицај за креирање садржаја таквих порука искључиво је везан за реку Пек, за рапсодичне снове које су песници кроз јаву сањали. Магијском опчињеношћу они су из таласа реке Пек сва њена митска обележја, претварали у један богат духовни мозаик.

Раша Перић се само потрудио да из тог мозаика изврши избор највреднијих песама које поседују виспрене мисаоне домете и смислене поруке и да их сврста у једну књигу коју је насловио ЗЛАТНА РЕКА – Пек у поезији српских песника двадесетог века.

Примарни утицај на избор, осим већ реченог, свакако су и естетске особине порука садржане у овој лирици. Таквом избору допринео је и Зоран Митровић који је књигу обогатио ликовним прилозима, где је испод илустрација сопственим поетским текстовима, једним надасве надахнутим говором, додавао садржајне елементе мотивација.

Домети једне овакве књиге вредни су пажње, обележја су Хомоља и Браничева чије пределе краси златоносна река, која као да је стожер лепота овог дела нашег завичаја уз тумачење митских и магијских значења по којима се препознаје идентитет живља. Снолики и омамни идентитет кроз поетске композиције у књизи, подједнако су даривали како писци ових крајева (Срба Митић, Синиша Ристић, Верица Милошевић, Бора Наумовић...) тако и писци из целе Србије (Стеван Раичковић, Милутин Лујо Данојлић, Перо Зубац, Милијан Деспотовић и многи други. Зборник је сачињен од надахнутих лирских записа 49 аутора који су неки од њих, деценијама присутни у српској књижевној баштини и несебично је богатели и богате препуштајући се говору својих душа, узнети њиховим васкрсењем увек изнова су проналазили инспиративна врела за нове песме, за нове метафизичке узлете.

Бард српске поетске речи Србољуб Митић је не једном видом тајновитим зарањао у таласе реке Пек, и уз звуке пастирске фруле која се оглашавала из неког удаљеног катуна, бројао златне искре које су светлוצале попут лампиона, низао речи лирског надахнућа на парчету хартије која би му се нашла при руци, говорећи:

*„Нико на божјој земљи не виде
Толико злата...
Па напунише вреће, па напунише недра
И уста и уши
Наједоше се злата.“*

Из емотивног набоја Љубише Ђидића при сусрету са реком Пек, излетале су и незауостављиво хрлиле простором поетске поруке опомињући на опрезност:

„Владика Игњатије

нађе небеску реч

Ал Пек украде ту реч

Јер је имала златоносне искре.“

Из рефлексивних исказа Верице Милошевић бруји далека прошлост залазећи у апокалиптичне призоре простора и преосталог живља, види Старца који се на обали реке Пек, као пред иконом свеца клања загледан у „водени жар“ говорећи: „Клањам ти се мила водо! при чему се неумитно присећа и призива детињство.

Синиш Ристић исписаном песмом у дистиху прича о испирачима злата из златоносног Пека којих је увек било јер им „Зелена стрепња зри у крвотоку“. За оне који имају упорности да рију кроз муљ и жилишта на дну корита каже:

*„Одавно им злато белег душе значи
Пет векова трају чудесни трагачи.“*

Сремскокарловчанин Жарко Димић отварајући тајне хомољских митова а у преплету стварности и пролазности, дубећи тамне вирове усталасале реке Пек, ослушкујући пој Русаља, њихов магијски зов, види како се „сјаје у месечини зрнца златна“, па уверљивом поруком кроз поетски исказ са много асоцијативних знамења али и историјских чињеница, каже:

*„Далеко, далеко у утроби мајчине земље
Гуштери, змајеви, зечеви, вукови, срне
Људи и Срби од Пека
Зидали су мостове, куле и манастире.
У коритаице ове речице и реке
Бог је семење расуо
Прах, зрно злата да трају
Речи његове и постајање.“*

Мора се признати да је Раша Перић, као и много пута пре, приликом састављања тематски разноврсних антологија и зборника, и овог пута подарио вредно пажње дело српској књижевној баштини, и то оних аутора чија су литерарна остварења достигла завидне домете. Учинио је то са само њему својственим стваралачким надахнућем и умећем. У таквом мисаоном ткању читалац прати раз-

личите емоционалне доживљаје који су из поетских душа
неслућеном жестином попут таласа реке, смисленим
садржајима израњали на светлост дана, да би све који воле
природу, њеним лепотама оплеменили.

СВЕТЛОСТ ДУХОВНЕ ТРАЈНОСТИ

(Андреј Хрјешик)

*„Господ утврђује кораке свакога човека и мио му је пут
његов.*

(Псалам 37/23)

Снаге аутентичног духа коју Творац дари само изабранима, била то само искра, или бакља, уводи човека на пут стваралачких надахнућа, на богоугодан чин. Устала-сала покретачка снага у човеку кроз флуидна стања душе реализује уз перманентан рад тај чин, само ако он претходно открије благотворива врела. Тада осећајући царство божије које му служи као божански образац, као извор праведних делотворења, он све више и све чешће њиме оплемењује како себе, тако и своје окружење. Исус је рекао да је то царство божије у самом човеку, спознавајући себе човек га умножава, човек га калема у време, у трајање, где проклијава дајући смисао и нијансу свему. И као што је Исус умножио хлеб и рибу, човек умножава своје изворе надахнућа из којих непрекидно црпи идеје за благотворива дела, отвара путеве за велико обиље, за полет умности.

Андреј Хрјешик је још са првом поетском књигом (јавно) заменио световно трајање за духовно, и увреженом вером и љубављу у себи, кренуо подареним путем уносећи у свој живот светлост самоостварења.

Седму књигу поезије Андреј је назвао СЛАВА УЗВИШЕНИМА. Овако насловљена књига у потпуности одаје њено тематско опредељење. На самом почетку као мото узео је стихове једног од првих песника Штурове школе (Само Халупка 1812-1883):

*„Праведно сам живео,
неправедно затирао.
Одано сам народ
свој волео.“*

Из ових стихова снажно искриче идеали и определења једног писца, писца који је чак у духу народног предања и

традиције описао лик одметника – добротвора Јаношика (идеализованог међу Словацима јер је попут Робина Худа отимао од богатих и делио сиромашнима).

Једна од вредних карактеристика поетских порука које Андреј Хрјешик истиче кроз своју поезију је и та да је он за сваку песму узимао као мото битне поруке познатих личности из области философије, књижевност, библије... Са њима је он виспрено успоставо духовно дружење јер је кроз цитате које је користио могао јаче да истакне сопствена емотивна надахнућа, додајући им светлост поука и порука. Руског писца Јевгенија Јевтушенка цитирао је за уводни део сопственог предговора као и на неколико песама, очигледно јер из његових порука искричи дух народа и брижна љубав према њему.

Песнику Андреји такође се може с разлогом приписати да попут овог великана писане речи поседује васељенску ширину и бескрајну оданост према сопственим коренима, према прецима. Андреј, у бити стихова кроз које је истакнута љубав према прецима, проицљив је заговорник словачке културне традиције. Опомиње на очување њеног језика, њених корена. Тематски је често окренут прошлости, вековном трајању и доласку Словака на ове пределе где су с напором, мукотрпним радом крчили пустаре, њихове бескрајне пределе, најчешће гладни и сиромашни савлађивали свакојаке препреке. За такву упорност и снагу црпили су духовним даровима и искреној и непоколебљивој вери у Спаситеља. Песник Андреј не дозвољава да његови преци утихну негде у забораву, он апострофирајући љубав према њима с поштовањем и дивљењем пева:

*„На равници бесконачној
пустара непрегледна,
сиротињом и ништином
се прехрањивали.“*

Више гладни него сити они су опстајали. Било какве тегобе да су их до земље савијале, нису прихватили пораз, нису посустајали. Андреј те врлине свог рода кроз поетски

пој истиче једним суптилним, чисто романтичарским заносом, истиче издржљивост логоса.

Сасвим је извесно да су Словаци удружених енергија побеђивали и наизглед непобедиво. То не значи да нису понекад осећали како им се губи тле испод ногу, но нису дозволили да их плави безнадност, да потону, они су и у таквим тренима умели да црпе снагу ако из ничег конкретног, онда из успомена:

*„Долази ново време
Када на обзорју хватамо
Златан облачић сањани
Али живећемо само од успомена.“*

Поетска књига песника Андреја Хрјешика, насловљена је СЛАВА УЗВИШЕНИМА. Књигу сачињавају три поетска круга тематски складна: ЗАВИЧАЈ У СРЦУ, ЛУБАВ ПОБЕЂУЈЕ и У СЛАВУ ДУХА.

Кроз чисту лирику тих кругова трепере искре једне космичке патње, најчистије љубави и брижност да се сећања на сопствене корене не забораве, не изгубе већ да се перманентно негују. Сећање је једино што опстаје. Словаци, као народ Богу привржен, знају добро да зарад људољубља смерношћу следе библијске поруке: „Молите се и даће вам се, тражите и наћи ћете, покуцајте и отвориће вам се“, (Мат. 7/7). Рефлективна моћ молитве може надируће таме да одбије и преобрати их у блесак наде, у снагу. Молитвом обезбеђују смисао макар и кроз сфере сећања. Она људе оснажава.

Вредност Андрејеве поезије је у традиционалном презентовању поетских порука, далеко од авангардних интерпретација где читалац мора кроз често пута замршене метафоре, дубоко да размишља, да одгонета саму суштину пишчеве поруке. Код њега је све сликовито и јасно, из његових творевина врцају божанске искре које разбуктале дамарају читалачким чулима. И, било да пева о завичајним пределима, егзистенцијалном трајању, сакралној љубави не профаној, или пак о духовним узлетима, његов поетски пој, његова снага као да светли, као да има моћ да отвара

небеске двери, што је најизраженије у трећем циклусу. Ту неминовно доминирају духовне вредности, које имају неупоредиву моћ и снажну поруку. Јасно је да се са вером и љубављу човека избавља из мукотрпних токова трајања, зарад тога љубав треба увек дозивати, чувати и делити, јер једино љубав ако се даје она се умножава:

*„Дођи краљевство љубави
Међу људе сиромашне духом
Као мир и спокој
Као радост и оданост
Као ЉУБАВ бескрајна.“*

Дакле, окренути љубави која је императив истине, окрећемо се духовном аспекту, обогаћујемо сопствено битисање, ово је и најснажнија порука овог песника. Уљудимо се људи!

ПОНИРАЊЕ У ИСТИНУ

(Даница Вујков)

*„Савршени дух Божји у исто је време савршено огледало
мисли наших“.*
(Владика Николај)

Даница Вуков у вишегодишњем стваралачком опусу у области књижевности, доказала је да је од Божје благодети примила дар просветљења. Његош је рекао: „Бити човек није ништа особито; особито је бити песник“, дакако, јер песник у природи, у свом окружењу види оно што обичан човек не може угледати. Песник је уз Божји благослов, у дослуху са природом која га надахњује, његово чуло видеља досеже до саме њене сржи. Због тога је и схватање значајније и благородније. Надасве узвишеније.

Са поетском књигом Слово А, песникиња мудро и смело залази на трагачке стазе, где кроз своја ходочашћа кроз библијске мотиве ослушкујући унутрашњи глас божјег промисла, проналази непресушни издан надахнућа. Она истрајношћу размишљања, кроз своја вишезначајна казивања ублажава пут људских недоумица постављајући им светлоказе да открију, или макар својим чулима наслуте смисао битисања јер само понирањем у истину они доживљавају сопствени преображај. Њена поетска мисао ниче из снажних трагачких порива, из преобиља стваралачке снаге која открива суштаственост њеног усмерења. Јасно је, духовног богатства са преобиљем асоцијација, у скоро свакој строфи песме, оне као да извиру из бескрајних дубина бескрајно. Добри познаваоци поетског казивања, као и читаоци наклоњени поетској речи, тврде да је песма добра ако у читаоцу буди вишеслојне асоцијације. Читајући стихове Данице Вујков разнородне слике таласају мислима богатством порука: „Усамљено дрво израсло је високо, тамо где га нико засадио није,/ па ипак – јесте! То дрво слика је Твоје суштине./ У његовом корену Небо са Земљом се спаја. Да, да, да“ .../

Уверљивим поетским казивањем Даница има моћ да распршује човекове заблуде које често доводе до деструктивних мисли – самим тим и делања која прете човечанству, воде га до помора свега живог. Зна она да само љубав преображава човека, уздиже душу, крилати до врхунца креације Божје. Трагање за складношћу у несавршеном свету прожето је немирењем са компромисима, већ са наглашеном спознајом утеловљења животних путева са космичком хармонијом где нема места за Јахаче Апокалипсе (Откривење Јована Богослова). Нема они мирују као опомена на Диреровом платну одакле не могу да доносе и шире свеколике пустоши, да помором затиру опстанак света. Да заувек остану само на платну слике, засигурно, то би био излаз из све чешћих људских посртања. Дакле, сагласје што јача хармонију између живота и природе, услов су за опстанак светлости, за пламен духа... Уметност је истински дар допрети до пламена речима, Даница претварајући те речи у поруке у својим делима, онађује опстанак у трагању за битношћу, језгром њених порива, пре свега надахнутог поетског казивања. То је неопходно зарад блаженијег трајања од оног које се често намеће и не увек неумитно подноси, јер како каже Владика Николај „Узвишене мисли стварале су узвишену уметност“.

После читања стихова Данице Вујков, очигледно је да је она свој поетски ход као вешт версификатор усмерила истином и да је надасве поезијом пренаглашене симболике подарила читаоцима први пут и богатство доживљаја егзистенцијалног битисања. Да би ту истину која није увек лака ублажила, она скоро сваку поруку проткива благом иронијом (понегде прикривеном), те таласи сурове животне стварности као да прекрива благотворним плаштом који је чине подношљивијом. То је уосталом сврха тог подареног животног пламена духа, у свеколиком поетском казивању.

Даница Вујков представила нам је, осим већ реченог рефлексивну поезију којом удружује емотивна превирања и размишљања. Чини то веома успешно, дарујући одсев дубине мисли и душе. Дубоко одгонетање смисла човековог

односа са Свевишњим указујући на разарајуће међуљудске односе упозорава нас забринута. Песник въздан тражи одговоре на многа питања јер је трагање и одгонетање у његовој бити.

Корице и целу књигу илустровао је Милић од Мачве.

На дан Света три Јерарха
12. 02. 2013.

ЈЕЗГРОВИТЕ И МУДРЕ ПОРУКЕ

(Верица Тадић)

*„Где је слога, ту је и победа“.
(Публиције Сир)*

Одавно присутна у јавности и литерарном стваралачком чину, Верица Тадић са новом књигом ПРИЧЕС-НА ВРАТА, спознавши дамаре своје душе, отворила нам је пут на коме се напајамо блаженим мудростима. Из низаних сентенци на страницама ове књиге, спознајемо и отварамо Веричине вишеструке креативности чији је крајњи циљ корачати самоодбрањујући се од космичких сила и заћи у само језгро стваралачких радости, схватити и ширећи љубав која обитава у сваком човеку. Озарена таквим покретачким снагама духа, она ојачаном надом осмишљава или макар ублажава свакодневно присутне тегобности са којима се ми хтели то, или не, неизбежно сучељавамо. Са слогом у себи, и слогом коју би требало да ширимо, ми јачамо људски морал који је последњих година у овоземаљском животу човечанства одузео и одузима последње зраке спокоја за неопходну мисију очовечења. Испред нас непрестано лукаво искрсава онај јаз из кога је тешко изаћи ако се једном у њега потоне, ако човека обујми својим тамним богохулним крацима. Подареним нам врлинама од Творца, треба да тежимо, како нам то Верица мудро истином поручује:

*„Једино сталним преображајем
у разне врсте
енергија, Бог може бити
присутан у свему.“*

Дакле, само енергија вере, враћа нас са саме ивице јаза, од похлепне помрачености ума, уколико сваки појединац схвати да је истински Теодул, односно Божији слуга. Са таквом спознајом, апсолутно свестан тога, у сваком трену његов ход неће бити поколебан лажним вредностима. Биће далеко од њих а његова делотворења уздизаће се до самих

небних висина далеко од суровости, далеко од мрачних сила. Верица нам свесрдно овим сентенцама указује на погрешна делотворења, усмерава нас и опомиње:

*„Храмови љубави и светионици
умословља, најлепша су и
најтрајнија завештања будућности.“*

Зарад те истине која би требала да нам буде завет који у нама буди богоугодну обавезу да будућим покољењима и докажемо, да само захваљујући божијој помоћи, можемо достићи сваку моралну вредност ако поштујемо све хришћанске врлине, и ако у широком луку заобилазимо сваку сферу тамних сазвучја.

Јасно је да би на праг причесних врата требали да стану само они који су свесни својих хотимичних или нехотимичних грехова за почињена недела, који се због њих истински покају (никако лицемери) да им примљена просфора буде благотворна, да их прочишћене припреми за сусрет са Богом. Прическа врата у Веричиним сентенцама прикладно је одабрана метафора за прочишћење душе и тела.

Из рецензије др Милована Гочманца, издвојила бих аналитички осврт на сентенцу о љубави:

„Однос среће, материјалног сиромаштва и љубави, Верица објашњава својим личним ставом према свету коме подарује љубав. Љубав је општа поставка причесних обреда наглашених у пролегомени, остварује дистанцу од материјалног богатства као услова среће и радује се претпоставци да сви доживљавају љубав као стање прочишћења.“ Сама сентенца гласи:

*„Срећан си и када немаш ништа,
а зовеш се: Љ У Б А В, и сви
чују твој глас.“*

„Све да вам бива у љубави“ (Коринћанима посл.Прва 16/14), јасно поручује да би љубав требала да обитава у сваком човеку, истинита и чиста да буде императив његових понашања, његових делања. Тада би он њоме надјачавао

сваки смртни грех (гордост, среброљубље, завист, разврат...) Требало би, али нажалост није увек тако, има и премного оних који су изазивачи и сејачи злотворења. Ова сентенца на страницама Веричине књиге прави је драгуљ, истински флуид који човека сједињује с Богом. Склања га од злотворница, отвара му пут светлости. Тај пут нажалост многи не виде.

Веома успешно, мудре изреке читаоца упућују на узвишена и хумана размишљања, а многоструке асоцијације у његову свест утискују блаженост. Ове поруке било да су световног или обоженог карактера, читаоцу донесе благодети, разлиставају мисли и усмеравају га токовима хуманијих односа међу људима, у људској свести јачају наду за спас човечности и ширење обожености.

ЛЕТ ДО НЕБЕСКЕ БЕСКОНАЧНОСТИ

(Антилета Живковић)

*„Пријатељство се не бира, оно бива, ко
зна због чега, као и љубав.“*

(М. Селимовић)

Богату креативну имагинацију, уз ововремена бурна збивања, на уверљив начин, пре свега препознатљиве стварности наше свакидашњице, Антилета Живковић отелотворује у свом новом роману ИСПОВЕСТ ПОПАДИЈЕ.

Она причу развија надахнуто служећи се поступком детекције. Открива читалачкој публици суштину дубоко скривених, скоро увек, или пречесто идеализованих истина које се измигоље из своје љуштуре одајући се и падајући са трона сјаја. Често бесциљног, заводећи и наводећи посматрача на лажно осећање дивљења, које се под првим налетом лахора распрши попут маслачка, оголелим властима махањем разлистава читаоцу прикривену реалност чеховљевског даха.

Портрети актера овог романа Антилета убедљивим препричавањем одсликава углавном, као позитивне из којих зрачи васељенска благост коју не може ни време, нити опаки злобници да помуте. Та благост је дубоко утиснута у њиховим генима која јасно истиче духовно сродство патријархалне средине. Таква средина, са једном породицом послужила је ауторки као извориште приповедања, изношењу ставова о окружењу у коме траје главна је потка, која кроз мисаону рефлексiju развија радњу романа. Култна личност је свакако баба Ленка чији се ставови и савети поштују и спомињу и после њеног пресељења из овоземаљског живота. Она је стожер једне породице у малом месту браничевског округа крај кога тече река Морава најчешће мутна и загонетна, у коме млади нараштаји јаву проткивају сновима, да би њома обичајне табуе разблажили, у њој опстали и трајали у нормалном развоју до стасавања. Затим следе главне актерке Антилетиног

приповедања, пријатељица Ивана и Јована, које су своје одрастање заснивале једним неописиво дубоким и искреним пријатељством. Одане и постојане у њему, сваког трена, на животним стазама. Њих све још од босоногих дана везивало је богатство таквог дружења. Судбина нам даје родитеље, а пријатеље бирамо сами, Антилета је управо њима дала могућност таквог избора. Нама, овоземаљским смртницима живот је често велика празнина без Божије помоћи и без подршке искрених пријатеља. Њих две су једна другој увек биле подстицај и подршка да се избаवे из невоља, или да их превазиђу, лакше и безболније. Ивана, коју је живот подарио неодољивом лепотом, која је увек, на сваком месту изазивала благод и благонаклоност, имала је Јованину подршку. Она је подстицала на сваком важном кораку, без зависти и без љубоморе када је Ивана на једном избору лепих девојака, у мањем граду, изабрана међу девојке које су зрачиле лепотом, не само физичком, већ и духовном. Тај избор је свакако одредио ток њене судбине јер је на избору била присутна Соња, модни креатор, која је у „мору смећа“ препознала Иванину умешност и потенцијалну моћ да на модним ревијама света као манекенка постане неопходна и тражена. Да се великим корацима вине вихорном брзином до самих звезданих висина, овлада њима и наметне сопствени стил. Осим савета родитеља Ивана је увек имала и добронамерне савете пријатеља, најпре Јоване. Ти богоугодни савети су јој били неопходни на свим путовањима по свету који су били проузроковани њеним наглим успоном у свету моде. Повремено би она побегла из тог свега светлости и сјаја у тихи родитељски дом. Била је сита похотних погледа мушкараца док би шетала модном пистом приказујући изазивачке моделе. Одолевала је многима, али Николи није успела. После извесног времена повређена његовим неверством, донела је одлуку, да макар привремено сиђе са тог трона и са сином Мијатом похрли у загрљај својих родитеља. У томе је имала подршку своје пријатељице Јоване а код родитеља је такође нашла разумевање за рођење детета без склопљеног брака. У завичају, осећајући потребу да пређе

преко прага Божијег храма, она је у црквеној порти имала судбоносни сусрет са Јованом који је као дипломирани архитекта дошао да се припреми за будуће богослужење коме је свим својим бићем тежио.

Свесна да је живот непрекидна борба између добра и зла, између могућности и жеља, она је већ приликом сусрета још у порти почела о томе да размишља, највише о Јовановој благости која је наговештавала човека чисте душе који ће у њеном и Мијатовом срцу заузимати важно место. У Јовановим очима засијале су читаве галаксије звезданих јата када је угледао како се смерно, погнуте главе моли. И, како се брзо успела на сам врх модних pista, тако је исте сада оставила поштујући баба Ленкине принципе о породичном дому, благодетима које он пружа.

Захваљујући моћном инспиративном врелу, Антилета је читалачкој публици понудила једно искрено уточиште где ће осетити племениту топлину дома, пре свега српске традиције. Сугестивна и наративна у свом приповедању Антилета ненаметљиво утиска читаоцу у мисли праве животне вредности. Неоспорно је да је у свом стваралачком опусу на стазама будућих литерарних домета који ће благовремено расти радујући поклонике писане речи, пре свега лаког приповедачког стила.

Нови роман Антилете Живковић осим већ реченог нуди читаоцу да се отргне од свакодневних деструктивних мисли које му се намећу преко медија, о неподобним делотворењима младих, усмерава их племенитим стазама. Само на њима могуће је затирање тескоба и утољавање младалачке жеђи, не, никако вихорним и лажним прибежиштима.

Антилета у наративном приповедању открива на један ненаметљиво суптилан начин животне стазе које би требао свако да угледа зарад премошћивања провалија које нам често искрсавају. Могуће их је угледати уколико смо спремни да стишамо сопствена емотивна превирања и приклонимо се традиционалним вредностима.

КРОЗ ДОБРОТВОРЕЊА ДО БЛАЖЕНСТВА (Петар Вујчић)

*„Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемери, што затварате царство небеско од људи; јер ви не улазите нити дате да улазе који би хтјели.“
(Јев.по Матеју 23/13)*

Петар М.Д.Вујчић, по занимању вероучитељ (са завршеним Богословским факултетом) а по вокацији песник са већ неколико штампаних књига поезије, овог се пута оглашава са књигом насловљеном **Б Л А Ж Е Н С Т В А**. Тематски и по форми несвакидашњом, из изречених максима, обестемељена неправда, као да се распршује, мање дотиче праведне.

На страницама ове књиге он ненаметљиво, али убедљиво истиче своје опредељење и бунт против пропагирања насиља кроз савремена и нажалост намножена медијска оглашавања која нас попут узбурканих таласа понекад повлаче до самог дна људског битисања. Својим порукама сатиру у човеку човечност, намећу нехумана делања које нам не приличе. Када су тако деструктивним садржајима подстакнута деца, која још не могу да разлуче добро од зла, усађују им се клице које их лако поведу странпутицом са које ће тешко моћи да изађу и неповређени крену путем достојним хришћанским врлинама.

Кроз шест различитих круга заснованим на најбитнијим јеванђелским истинама и мудростима, Петар истиче вредност заједништва са Богом, свето Тројство и светосавске поруке и поуке.

Свих шест кругова, углавном писаних у форми максима, чине једну тематску целину коју им је Петар подарио, преко њих истакао јеванђелске апологије хришћанства, те са њима отвара нам пут моралних истина са јасно истакнутом поруком и последицама. Указује нам да онај ко чини opakости, сатире хуманост, на крају и сам пада „у јаму коју

је другом копао“, Добротворења су увек плодовима овенчана и у светлости броне без могућности да потону.

Углавном, све је писано у форми максима где је основно начело јасно истакнуто да би га се човек придржавао у животу и раду. Ту је, та руководна мисао и правило кратко и јасно исказано кроз изреку било да се радо о злотворењима или добротворењима. У свим циклусима заједничка је откривењска философија или библијска где нема места за флоскуле јер свака мисао испуњена је порукама како опстати ходом кроз таму и светлост на путу правде и истине. У тами незастрањивати у светлости остати смеран. Мора се признати да нам живот често намеће искушења која нас могу лако бацити у чељусти таме уколико немамо уврежену веру, јаку и неуништиву, или дозволимо иманентном страху који постоји у сваком човеку да нас надвлада, да нам отвори непуте који ће нас затирати.

На крају бих напоменула да круг ЉУБАВ ВЕЧНОСТИ, садржи исповест брата Саве који је био у клиничкој смрти, осетио суштину, сопствену светлост, као и исповести других, Петру блиских људи, схватићемо да је нада у јединству са Богом...

ГРАДИНАР ЛИРСКИХ ЦВЕТОВА

(Петар Вујчић)

Све да вам бива у љубави.

(Коринћанима посл. 16/4)

Благовесник као синоним за логос у спрези са таласањем огња љубави, оличени су у лирском поју песника Петра Вујчића. За њега се може с правом рећи да корача ка средишту енергетског надахнућа, до садржаја оних духовних суштина које се заснивају, које извиру из самих јеванђелских проповедних истина.

Поетске креације сабране на страницама књиге насловљене **ЉУБАВ КА ДОБРУ ВОДИ**, по стваралачком домету вреднују се на један виши ниво од свих досадашњих стваралачких сила преточених у речи његових поетских збирки, а из којих извире видно надахнута збиља истичући једно разуђено духовно богатство а самим тим и благоугоднији, благодатнији доживљај читалаца.

Да би се зашло у саму бит поетског поја Петрове лирске опсервације, упутно је да читалац колико толико познаје библијске поруке оба Завета које у том поетском говору пулсирају, које аутора воде до стваралачког заноса јер оне обитавају у свакој поруци, у свакој поетској слици која се у свести читалаца отвара са свим својим бојама и визијама.

Петар као дипломирани теолог, разуме се да своју лирику оплемењује речима сазданим од богатства пређе која се данас, богу хвала, преплиће у књижевним творевинама многих песника. У таквом миљеу порука које обилују фрагментима библијских духовних промишљања, читалац препознаје благодет енергије Светог Духа. Она га прожима суштаством љубави, отвара му светлоказја до сфера где људско биће, обожено, треба да припада, да обитује у сазвучјима добра, да би добро ширило међу људима наводећи их да обневидели коначно прогледају. То управо Петар са својим поетским порукама чини отварајући двери сопствене стваралачке ватре да би се и други њоме озари-

ли, свенадом усхитили, па тако преобраћени ходали стазама јединства.

Књига ЉУБАВ КА ДОБРУ ВОДИ, саздана је од три поетска круга: Небеска башта, Благовесници и Победа љубави.

Како из насловљене књиге, тако и из наслова самих поетских кругова, истичу се по садржини хришћанске вредности које треба сваки човек зарад сопственог спасења да поседује. Песник истиче да је љубав најбитнија, да се она мора неговати, множити и делити. Она је то племени-то зрневље логоса које човечанство упућује на неопходно јединство, на моћ мишљења и делања, на мир. Она је снага истрајности људског бића, а љубав је била и биће њена основа, о њој су многи писали, навешћу само једну максиму коју је изрекао Сенека: „Ако желиш да будеш вољен, воли!“

ДИСХАРМОНИЈА ЗЕМАЉСКОГ ЖИВОТА

(Јасмина Јовић)

*„Човек пузи по свом свету као мрав по цвету,
дан и ноћ...“*

(Владика Николај)

Присуство дисхармоније у земаљском животу код људи, често су била, и данас бивају жаришта из којих најчешће и највише клијају њихове судбине неумитно злокобне. Када су њихова мета жене, онако слабомоћне у спутавањима, спречавају их да угледају светлост, ону спасоносну потку која би их повела путем избављења из наметнутих окова. Човек није мрав према „дану и ноћи“, али је мрав према „дану и ноћи живота“ по речима Владике Николаја. Отуда се кобне дисхармоније намећу на путевима људских трајања. Једни су на тамној страни, лутају обневидели по њеној густини мислећи да је живот ноћ. Други су на светлој страни и вичу: „Живот је дан! Човек који није спутаван нормама патријархалних обичаја не зауставља се, он креће даље од обичног човека, у трагалачком немирењу упознаје обе стране. Схвата на којој је страни благодарно свевидело, те своје животне кораке окреће ка њему, као његовом жаришту.

Мото за писање прозног дела Јасмине Јовић, спознавши њене актере уочљив је у свим приповеткама књиге: усудна трагичност жена. Јасмина је књигу насловила СРЕЋОДЕЛЕ, приповедачко штиво намеће се читаоцу да размишља о њему, да му у мислима таласају усуди свих актерки. Срећоделе су у народној фантазији (по Вуку суђенице, у народу још и суђаје, усуде и рођенице) замишљена бића женског пола, која при доласку новорођенчади на свет одређују њихову судбину, фикција али доста уврежена код словенских народа. Они чак верују у судбину коју неки стављају изнад Бога, као што наилазимо код Јасмининог приповедања. Суђаје при рођењу детета, долазе у сјају беличасте магле из које се назире прелепи обриси жена, обгрле колевку са новорођеним бићем,

нагнуте над њим деле му судбину живљења. Људска фантазија из далеке прошлости, још увек траје код народа, поготову у рурарним срединама. Дакле, нису делотворења људи, њихова одлучивања о животима других криви ако животним токовима не буде баш све и срећно, криве су срећоделе, оне су те које су изрекле судбоносне речи, зацртале им токове живота.

У фокусу збивања свих шест приповедака ауторка приповеда о женама које су лишене оног светлуцавог флуида љубави који би им живот чинио смисленијим. Она је у описивању њихових живота добар хроничар прошлости. Прошлост је главно врело видно надахнуте инспирације, обогаћене још и етнолошким елементима. У приповедању користи архаичну лексику свесна да она лежи у основи српског језика свог поднебља, дакле изворност је онај очаравајући израз који је дошао из најдубљих слојева духа. Локализам и обичаји су императив малих сеоских заједница и она их је веродостојно приказала.

Скоро све жене главне актерке приповедака одсликане су као трпеливе и послушне, омеђене обичајима, спутаване у испољавању сопствене воље, једном речју њихови су животи орвеловски омаловажавани, деструктивни. Оне ступају у брачне заједнице без љубави јер су те бракове уговорали родитељи вођени интересима наводног благостања (Лата и Станко, Живана и Воја и др.). Они који би се узели из љубави (Севда-Арса) опет су били ускраћени за пород „Колевка се не заљуља у њиховој кући“, тај фактор су приписивали породичном проклетству иако они нису ничим њему доприносили, већ су углавном виновници били породични преци због учињених недела. Супружници су били ти који су њихов терет и проклетство подносили, били бичевани како погледима, тако често и речима подсмеха са свих страна. Увек на ветрометини живота без снаге и моћи да се од ње склоне, те је трагичан исход био неминуван. Како у таквим ковитлацима бура да жена сачува мир у својој крхкој души, како да досегне племенитије и хуманије живљење. Нема начина, сем да се кротка преобрати у распламсане импулсе немирења, да укrotи наметну-

ту животну коб, спутавана у подређености она је осуђена на испаштање. У том испаштању она се и сама челичи, те лакше подноси социјалне и обичајне норме које су јој наметнуте.

Јасмина Јовић са својим суптилним приповедањем, са откривањем истина о једном времену из руралних предела отвара себи врата са чијег прага, ако буде доследна стваралачком континуитету, може да закорачи у светлосне пределе где кроз подарену моћ израза може да открива божанску битност живота. Јер значај свих стваралачких умова налази се у томе да су они изабрани посредници између Бога универзума и осталих људи.

ПАСТИР НЕБЕСНИХ ПРЕДЕЛА

(Милијан Деспотовић)

*„Песников значај је у томе што је он посредник између
Бога и осталих људи...“*

(М.Настасијевић)

Прерано су погашени светлокази на животној стази Пауна Петронијевића. На утихлим, занемелим пределима по којима је утискао стопе, деценијама израњају и снагом своје сугестивности проговарају речи лирског озарења које је његова прерана физичка одсутност намножене распрхнула и занавек изнова распршује по душама поклоника поетског поја. Усудом ослобођен болних животних стега, поруке које је за живота стрпљиво слагао у трајност времена, указују на снажно врело из кога се напајао доказујући неуништивост међа између јаве и сна. Интензивношћу трајања кроз то време и јачином лирских озарења којима исказује тренутке младалачких узлетних али и посусталих трена, када се „борио од умирања“, посебан су доказ да је био један од изабраника Божијег промисла коме је био подарен лирски руковет посебности да буде другачији од осталих.

Очигледно је да је иступивши из стега злокоби, помирен са стварношћу, распалио божанску искру у себи која га је даровала бескрајним духовним исказивањем унутрашњих дамара. Касније га је та искра, из метафизичког трајања, однекуд из астралних висина, изнова повела ка завичајним пределима, да би намножене поетске речи његова сабраћа попут Милијана Деспотовића и многих других духовних сродника, угледали и спознали, удахнули им живот и омогућили наставак прекинутог овоземаљског дијалога. Та могућност као да је продужила цвет лирских лепота чије је темеље браздао и убацивао у њих спознајне лирске мудрости које се кроз време мислима многих калемиле зарад њиховог продужавања, зарад њиховог трајања у продуженом надживоту.

Сабрана дела Пауна Петронијевића насловљена **КРАЈЊЕМ СВЕМИРУ ЖУРИМ**, за штампање је приредио Милијан Деспотовић. Књига је подељена на седам поетских кругова. Они одају песника који је у овоземаљском, веома кратком животу, по физичком битисању, како се види проживео много тога. Има се утисак, чак више него други који трају много дуже од њега, њима је то ускраћено. Паун је био човек – песник коме је било подарено да једним погледом попут сева муње, све обујми, све угледа и спозна до саме сржи. Са природом је живео као да је за њу дисао до последњег дана. И ако му је болест наговештавала и опомињала га на краткотрајни боравак земаљском линијом, он није посустајао, већ напротив, свом снагом настојао је да проживи подарено време, да непригушеним страхом сагледа сопствену драму гледајући „смрти у очи“, и да те спознаје као умник или што би рекао његов сабрат Србољуб Митић, као страдалник, убедљиво и изазовно занемарује. Тежио је да сопственим делима искаже сву дубину богатства подарене благодети.

Насловљеном књигом **КРАЈЊЕМ СВЕМИРУ ЖУРИМ**, као да је изрекао сопствену пресуду, свој прелазак у метафизички свет, дакле, натчулне пределе, изван граница просторовременске стварности. Поетским ткањем из реалног света, кроз речи, продужио је себи трајање, дотакао мистичне пределе, које је снагом воље, снагом интензивне интуиције осећао. Из пролазних лепота овоземаљских, он је препознавао непролазност, желећи да напуштајући тескобу сопственог тела, одбаци свако бреме, да његова имагинарна превирања у севу јутра подаре ослобађање, подаре лет без застоја, без граница:

*И после свега што настане потом,
може да сване јутром праве зоре,
да цвркут птица заблиста чистотом,
водећи песмом бајне разговоре.*

И, ето, ми сада кроз те његове песме комуницирамо са њим ма где он сада био он је са нама присутан...

Паун је један од ретких песника чији су књижевни домети обасјали многе тек после његовог пресељења, у нама неспознате пределе. Ти домети светле неугасивим примамљивим искричењем као да се напајају из дубина искона који кипти порукама, кипти без дна утемељених у пространствима свемира. Између тога и нас као да бруји онај невидљиви флуид који неодољивим зовом шири хармонију свега исказаног, мами до саме бити речи. Неодољиво, зацртавајући традицију и језичку оригиналност. Ону која се може и која се могла одржати само у руралним срединама.

Са његових усана „лептир мали“ давно одлете, али се увек и данас појављује да нам наговести својим летом и својом нежношћу да је неуништив, да нас са Пауновим порукама спаја и опомиње на вртоглав ход коме се често не можемо отети а оно што је трагично и непроменљиво: не може се избећи.

Песме у овој књизи су тихи шапат, али и пригушен крик ауторове душе који је умео да понире у животу, у природу и да из њих извлачи апологијске принципе корисне за опстанак, за продужетак живота. Упорно трагајући за ослободом са повременим колебањима, али скоро увек са спасоносним видицима који су искрсавали дајући му снагу и поред „залеђених осмеха“ да узноси своје поетске потенцијале изнад трагедије. Његове су поруке јасне и могле би многим да послуже као пример за непоклеп у вриску пролазности када смо неправдама бичевани у хаосу свакидашњице.

У САЗВУЧЈУ СВЕТЛОСТИ

(Радмила Зорић)

Друга збирка песама за најмлађе Бунило се мало а, Радмиле Зорић (још једне стишке поетесе која се у лирском заносу винула са подножја Парнаса у небне висине) завређује пажњу читалаца. Сам наслов поетске збирке може асоцирати (али, не мора) на *мале и велике* књижевне ствараоце који пулсирају са разноликих разина отварајући себи просторе и стварајући пут до ризнице светлости. Поетске композиције исказане у овој збирци са самог сазвучја светлости кроз које је ауторка као просветни радник пролазила задржавајући у себи одсјај доживљаја из којих сада бираним речима уобличава песме, с правом привлачи пажњу како деце, тако и одраслих. Оних који у себи носе љубав према писаној речи, оних који су свесни свих благодети које може реч уткана у песму, да дари мудре, и сврсисходне поруке које могу да буду звезда водиља до шаролике и богатством испуњене пределе у којима могу да се напајају вредним спознајама.

У књизи Бунило се мало а, поетеса Радмила, окренута феномену детињства, легитимише се као песник – аутор стихова за децу, за наше небеске пупољке на њиви Господњој. Дакле, њене су песме посвећене дечјим играма, учењу, другарству, завичају, и свакако првим љубавима, које искриче и заре лица како оних којима су намењене, тако и њених сродника. Још, као најбитније, и веома вредно у њеним песмама су нити хумора које се провлаче кроз стихове и које читаоца враћају у неко давно прошло време које се није баш много разликовало од данашњег упркос неумитном протоку. Он осећа као да у таласима надолазе она искреношћу прожета треперења када се „све могло“... Баке су често стожери у породици која је васпитање деце преузела, и не зна се да ли баке од својих унука, или унуци од бака уче да отварају сајтове на рачунарима, углавном они то подједнако вешто и успешно чине и не схватајући да своје драгоцено време уместо с књигом у руци, расипају погурени испред те „свемоћне“ справе.

Љубав води ка племенитости и међусобне толеранције која се више стиче у међусобним контактима. Такве поруке су присутне у овим стиховима, у свакој лирској исповести преобличеној у песму. Радмила је песник наративног стиха у коме пулсира патриотизам и традиција, као видно уочљива надоградња суптилних порука.

Од разгранатих мотивско тематских порука које Радмила дарује најмлађима, којима им се обраћа на само њој својствен начин, проткан хумором и ненаметљивом дидактичношћу, издвојила бих одломак из прве песме у књизи по којој је и насловила књигу „Бунило се мало а“.

*„Бунило се мало а
против свога имењака,
у буну се са њим дигло
неколико малих ђака.*

*Љутило се мало а
што заувек оста мало,
што се не би бар некада
великим и оно звало.*

*Ил' да може да порасте
великоме бар до чела,
распита се брже-боље
од којих се расте јела.*

Оригиналног израза, Радмила Зорић својим поетским казивањем подједнако дотиче и приања како на детиње чедне душе, тако и одрасле читаоце којима је свежина и искреност у овим смутним временима и те како добро дошла. Оно што је још вредно напоменути то је сликовитост исказа која усталаса мисли и буди машту.

НА КЛАДЕНЦУ ДЕТИЊСТВА

Драгица Шредер Матејић: ЗАВИЧАЈНИ СВЕТ, издање
К.Љ.књиге „Мајдан“ Костолац, 2013.год.

Неуморна у интензивном стваралачком чину Драгица Шредер Матејић, већ деценијама богати српску књижевну баштину. Дуготрајно улагање енергије да се постигне жељени циљ, очигледно је уродило плодом. На разноврсту стваралачку ниску, она неуморна плетисанка, ниже стихове како из сопственог надахнућа, тако и надахнућа многобројних немачких писаца које она успешно преводи на српски језик и тако их приближава завичајним заљубљеницима писане речи успостављајући мост између два завичаја: Србије и Немачке. Оно што је битније рећи је да она одржава непрекидну везу између два духовна света, две културе, два језика који дамарају и циркулишу њеним животом чије енергије зраче у међусобном прожимању.

Новом поетском збирком (овог пута само на српском језику) насловљеном ЗАВИЧАЈНИ СВЕТ, надасве прихватљивим поетским говором бележи несташлуке и снове из детињства, детињства као симбола бескрајног узлета у оне пределе који су у сваком од нас живели потиснути у неком крајичку свести, да би сада, читајући њене стихове, из тог кутка прхнули попут птица. Распламсали нас и запљуснули љубављу ничим помућеном:

*„Ковач Зара на наковњу
врело гвожђе стално кује,
од вештих му удараца,
звук метала свуд се чује.
Коњска кола он окива,
што направи колар Воја,
ал’и рало и дрљачу
кује стално – препун зноја.
Па све чезе, ил’ каруце,
и фијакер он окива.
Уметничким оковима
тврдо дрво он покрива.“*

(КОВАЧ ЗАРА)

Од прве до последње песме у књизи Драгица нам открива импресивне светове детињства у коме трепере звезде босоног времена за којим немо вапимо, призивамо безуспешно. То је лирика подсећања. Суптилна, дакле префињена и довитљива у мери како то могу бити невине дечје душе. Лирика којом се она деци обраћа као себи равним, као уметницима. Не намеће наравоученије. Зарањајући у њене читке и питке стихове деца самостално учествују у доношењу одлука о дидактичности јер их она са личном уметничком обрадом песме, ненаметљиво упућује и указује на љубав. На највећу вредност човековог живљења.

Шредерова у својим стиховима сваки несташлук приказује као игру, а игра је делатност кроз коју дете може сагледати реални свег у свом окружењу. Она је важан и битан чинилац у давању вредности стасавања, његовом позитивном усмеравању. Кроз стихове Драгица истиче показатеље, остварује у дијалектичком јединству складне форме и садржине песме.

*„Месецима чекасмо да нам је да рода,
а сада се питамо: кад ће да прохода?
Мама ти је име дала да не буде кратко.
Ал’ то није важно. Ти си дете слатко.
Дал’ ћеш бити Теа, ил’ ћеш бити Дора
– у књигама стоји да си – Теодора.!*

(ДЕВОЈЧИЦА ТЕОДОРА)

ЗАВИЧАЈНИ СВЕТ, је лирика најлепшег доба људског битисања. Драгица има способност (коју ретко ко у стваралаштву за најмлађе поседује у том обиму) да читаоца не оставља равнодушним, она својим казивањем и исказивањем нежности према најмлађима ангажује сва његова чула. Кроз шаролике песме нуди на веома сликовит и привлачан начин, чак неодољив, да читалац зарања у те понегде и бајковите пределе. Усталаса машту на кладенцу где се напаја исцелитељским гутљајима бистрине.

Цела књига, као и насловна страна, сликама ЗУЗАНЕ ВЕРЕСКИ, даје бајковитост доживљаја, доприноси вредности овог примамљивог опуса а што је најбитније свака слика доноси вредну пажњу поруку – поруку љубави и њеном неговању.

Београд 2013. у кући “Ђуре Јакшића” са промоције књиге,
Ана Дудаш и Драгица Шредер

УБЕДЉИВЕ СЛИКЕ СНОВА

Драгица Шредер (избор и превод), ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТА
Клуб љубитеља књиге „Мајдан“ Костолац 2013. година

*„Скупоценост, као основно лично
добро једног народа је језик.“
Рајнер Кунце*

Зароните ли у књигу ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТА, коју је наша књижевница и дугогодишњи књижевни преводилац (на немачки језик и са немачког на српски), драгица Шредер – Матејић, ових дана приредила за штампу, не може да вам промакне мисао немачког песника коју је изговорио Рајнер Кунце а коју сам ја узела као мото за своје импресије о наведеној књизи. Рајнер Кунце, настављајући своју мисао о језику једног народа још је рекао: „У језику су корени размишљања, сакривени његови осећаји, смештена његова идентификација. Из доброг разлога се језик, који није матерњи, зове „страни-језик.“

Заиста, кроз језик једног народа, за који се апсолутно слажем је да непроцењиве вредности, отварају се двери традиционалних корена, културе и социолошке идентификације, пре свега духовност кроз све сфере живљења, отвара се један благодаран и делотворив извор енергије.

Драгица већ деценијама преводи како поетска остварења, тако и прозна немачких и српских писаца, те својим залагањем и неуморним радом који проистиче из њеног личног ентузијазма, доприноси међусобном прожимању двеју различитих култура насталих испод два удаљена поднебља, која захваљујући писаној речи остају ближа и разумљивија јер читалац има ту могућност да спознаје свеколике различитости.

До сада као аутор – преводилац, она је превела више од двадесет књига-антологија дарујући нам драгоценост стваралачких остварења, као и могућност да читалац спозна њихову различитост, дакако и сличност. Вредност њеног преводилачког опуса је и у зближавању самих писа-

ца не дозвољавајући да њихове поруке потону, већ да увек изнова пробуде код читалаца емотивне таласе свестраних културних односа. Без обзира какво историјско бreme или пак вредности наравоученија носили, то међусобно прожимање доприноси увек једној равнотежи на коју, глас песника надајмо се указује и у човеку читаоцу дамара, узноси га са магличастих, стрмих обала живота да угледа азур небеског плаветнила, спозна космичка прострaнства испред којих се стваралачке креације разносе простором, да душом човека шире стваралачку лепоту и благост.

ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТА је двојезична књига наших и страних писаца која садржи бајке и приче за малу и велику децу, крилати Пегаз на корацима књиге буди асоцијације добрих вибрација, да где год стане отвори издан љубави и међусобног разумевања, штитећи нас од обезнађености.

У овој књизи заступљени су следећи аутори са својим причама и бајкама:

- др Пилар Баумајстор (Келн), Петра Борк (Diseldorf), др Милутин Ђуричковић (Београд), Ана Дудаш (Мало Црниће); Герди Едерер (Wien), Шимо Ешић (Тузла), Хелга Хелнваин (Wiwп), Јан Михаелис (Diseldorf), Гроздана Олујић (Београд), Михајло Орловић (Бања лука), Милорад Радуновић (Јагодина), Драгица Шредер-Матејић (Хилден), Оливера Шијачки (Нови Сад)) Тони С.Стојановић (Јагодина), Јелена Зарић (Келн).

Поговор на ову књигу написао је Ратко Стојилковић, из Јагодине, који је између осталог рекао: „Протекли век, па и садашњост, обележен је немаром и пропадањем културне баштине, најпре у савременим, урбаним срединама. Отуђено човечанство, губи део свог идентитета и духовности, који је утолико драгоценији, уколико га је мање...“

На задовољство читалачке публике ова књига садржи разноврсне креације стваралачких опуса које у себи сажимају литерарно творење два врхунска света, њихова драгоценa стваралачка остварења.

ДАЛЕКО ОД ОГРЕХОВЉЕНОГ ТРАЈАЊА

ЉИЉАНА БОДИН: Боготражитељске приче III, издање:
Друштво пријатеља српских манастира
СТУДЕНИЧКИ КРУГ Београд, 2011. год.

*Исуд рече: „Јер каква је корист човеку ако задобије сав свет, а души својој науди.“
(Јев.по Марку 8/36)*

Човек који поседује материјална добра може себи приуштити безброј овоземаљских угодности, почев од обиља на трпези до обиласка луксузних али животапразних и развејаног духа бивствовања. Новине су препуне понуда туристичких дестинација које нису доступне обичном човеку, онај коме то јесу није заинтересован за спознају културних добра већ за провод. Такав човек што више поседује, све више жели. Помахниталом од похлепе, у њему таласа незаситост. Он нити види често у беди потонуло окружење, нити чује вапаје гладних и немоћних. У њему се огреховљени пориви множе, гордост му не дозвољава да схвати колико, сваког трена од тежине греха, његова душа постаје све празнија, мање људска по обличју које је Свевишњи даровао. Он не препознаје ни зрачак светлости који би му отворио пут истине, у умишљеној свемоћи, не схвата моћ Творца. У испољавању бескрајне бахатости он често себе ставља изнад њега, мислећи да му је животни рок на земљи дат зарад уживања. Теодулија му је потпуно страна. Помраченог ума он богослужење не прихвата, нити схвата.

ЉИЉАНА БОДИН, у свом опусу насловљеном БОГОТРАЖИТЕЉСКЕ ПРИЧЕ III, са сваком кратком причом подстиче клијање оног узвишеног у човеку, човеку који у својој души уме да препозна Бога. Његов духовни вид просветљен је ревношћу и љубављу које му оплемењују душу, које га воде ка избављењу, ка доброделателном чињењу. Ако на том путу, макар на трен обневиди и нехотице учини грех, Љиљана веома добро познаје путе на које га усмерава зарад искупљења. И, било колико да је тежак

пут до покајања, зарад тог искупљења, покајник снагом вере, уколико на том путу не поклекне пред искушењем, проналази сопствено избављење. Онај ко упорно трага, пронаћи ће и препознаће макар зрачак светлости и светости које ће га одвести ка извору истине, ка обожењу.

Из сваке Боготражитељске приче Љиљана Бодин уздиже снагу вере и смерности, благог указивања на спасење да не би човек потонуо у осотоњене пределе, у лажна окружења, у привид. Оплемењен и богоугодношћу прожет њему се отварају божанске двери.

Тематика Љиљаниних прича је такорећи скоро јединствено приповедна, налик на приповедање нашег премудрог Владике Николаја (Касијана...) Спознавање њених јунака је као ширење светлости по душама читалаца јер су карактерне особине истих овенчане са многобројним хришћанским врлинама: морална чистота, целемудреност, човекољубље, ревност у вери и молитви, кроткост, трпеливост, смерност и уздржљивост...

Заронивши у приче читалац има утисак као да му је ход истог трена усмерен у једно друго окружење од окружења у коме данас бивствујемо, у свет светости где се сусрећу људи благодарних и богоугодних особина. Њихов пут води до љубави сакралне и чисте, нежне и јединствене која у човековој души благодвори и чини га у ковитлацу свакодневица кротким и спокојним за разлику од оних који су се отели божанској контроли, који само злотворе и наносе неправду сваком ко би се усудио да се нађе као препрека њиховим злоумима. Где је морал огољен у вреви свакодневице препун чемера и јада, ту ничу страстишта и дубоке космичке патње.

Дакле, свака Љиљанина прича дари читаоцу једну од хришћанских врлина која множи друге, охрабрује и води на пут заједништва са Христом. Ипак, споменула бих причу „Читуље“ где је смерност главног актера, као и моћ молитве и скромности душе најистакнутија. Млади придошлица који је решио да у манастиру спозна себе, из чисте радозналости, не осећајући због нарасле знатижеље грижу савести, испитујући калуђере, улази у молитвене

тајне, спознаје разлоге смерности. Постидевши се, схвата да смо сви само пролазници кроз време, у коме би било неопходно да кроз молитве не треба да призивамо Господа само ради себе, већ и зарад свих људи. Не бих да набрајам све приче које остављају на читаоца дубок утисак, већ бих споменула још само причу „Седма Божја заповест“ коју су многобројни супружници са недостатком вере и духовне пуноће често кршили и крше, наносећи дубоки бол једни другима који су могли, сасвим је извесно, да избегну, само да нису поклекли пред овоземаљским искушењима, да су били јачи у вери од свих изазова који непрекидно вребају.

После сваке Љиљанине приче читалац као да се буди, узима најплеменитије, најбогоугодније поуке саздане од обожених мисли, које треба и сам да следи.

СВЕТОЗАРНО ПОЕТСКО СВЕТИЛО

*„Нађи пре свега кључ за властиту душу на ћеш тим
кључем моћи отворити свачију душу.“*
Н.В. Гогољ

Ове године (2013.) обележава се двадесетогодишњица од упокојења барда српске поетске речи Србољуба Србе Митића (1932-1993.). Срба је аутор многобројних поетских књига које су неке штампане и после његовог пресељења са овоземаљских предела. Идејни је творац часописа Стиг (1970.) који и данас, на радост Божијих угодника траје као једини часопис који је никнуо у једној сеоској средини. Његово трајање доказало је током деценија да је богогодна и благодатна ризница писане речи свих његових поклоника. Он својим трајањем чува и обнавља духовно богатство изабраних, темељ је и подстицај за обликовање стваралачке боголикости сваког кога је тај дар божијим промислом умилоставио.

Србољуб Срба Митић, као признати и познати српски песник проживео је свој животни век испод стишког поднебља, у сазвежђу поетских стваралаца које је он како делима, тако и речју подстицао и подржавао да истрају у затирању духовне пустоши, да делују снагом књижевне речи трагајући за сопственим охристовљењем. Он сам, веома често давао је пример другима када је сопственим непоколебљивим ставом искрено испољавао презрење према материјалном богатству и јасно и гласно га оповргавао остајући привржен поетској речи. С правом могу да кажем, јер сам га лично веома добро познавала, да је он био светозарно светило око кога смо се ми песници окупљали не би ли нас макар искра тог светила обасјала. Обасјала и у огањ од Бога подарен таленат оваплодила, плодове умножила. Веома је добро знао да је цео живот падање и дизање на пиједестал осмисленог озарења, тежио је међусобном повезивању и поред многих који су у себи носили и упорно хранили смртне грехе. Приликом сусрета умео је да ме оздрави тихо, скоро нечујно поздравом старих Маја „Ја сам

ти – ти си ја!“ Свакако да сам тада осетила божанску чисто-ту која ми је прожимала душу давајући ми снагу да се сама изборим са многобројним опакоделницима и егоцентрици-ма у сопственом окружењу. Као религиозан песник допри-носио је духовном узрастању многих тврдећи да је човек биће, тајанствени одраз самога Христа, дакако, тада седа-десетих година прошлог века, чинио је у уском окружењу писаца-песника њему привржених. Сетих се и како сам са Д.Милошевићем, крадом, сваке године о његовој крсној слави одлазила у Црљенац, на „тајни“ ручак и како смо ја и његова супруга Цвета разастирали ћебе по прозору да се не види упаљена свећа. О, Боже, како опаког, спутавајућег времена које нам је ускраћивало оно основно мир и слободу вероисповести.

О Србољубу писали су многи књижевни критичари, напоменула бих само: Рашка Димитријевића, Драгишу Витошевића, Владету Јеротића, Сенишу Ристића... Владета Јеротић је пишући о књизи „Нови кључеви“ мноштвом психолошких анализа истакао основне мотивске линије које су чиниле повезаност човека живих с мртвима истичући најтеже песникове метафизичке недоумице који је желео да продре у саму суштину људског битисања. И, као најзначајније обележје Србине поезије означио је „Однос према митском и тајанственом, архајски говор, као последицу утицаја народних пословица, бајалица и легенди, изразиту мисаоност дуалистичког типа, сабијену у густу, тешку пуну реч, богату лексику, стално у врењу. Непрестано у потрази за својим и нашим духовним завичајем...“ Још бих додала да је Владета Јеротић за Србу наглашавао да је „сневач, визионар и заиста религиозан песник Србије.“

Срба Игњатовић, у свом обимном есеју о стваралачком опусу Србољуба Митића, између осталог је нагласио: „У Митићевим песмама племенита резигнација и очај источили су се са готово сакралном чистоћом и јасноћом исказа. Визија коју оне доносе недвосмислено је тамна и представља засенчено сведочанство о поразу индивидуе, али, као и толико пута раније, артифицијелно постигнуће

које на овим сагоретинама израста несумљив је и крупан, тријумфални добитак.“

Верном заточенику стишких предела, бескрајном патнику, неуморном заточенику поетског исказивања, клици поетске речи у мени и у многим песницима стасалих испод овог поднебља, у знак захвалности и незаборава, поклањам ову песму.

*УЗ ДВАДЕСЕТОГОДИШЊИЦУ ОД УПОКОЈЕЊА
СРБОЉУБА МИТИЋА*

*У травнато време песмоклетник
сејао си речи страсне
да нас блаже, да нам трају.
Ено их у звезда сјају,
ено их са небеса звуком тиха
опомињу, посматрају, шљивицима стишким бехарају.*

*Простором цветају, гране шире
да нас гладне, посустале
у преплету свих шљивика
сјајем својим натапају,
да нам душе чисте буду
да нам видом у недоба
не проклија мрак тегоба.*

*У травнато време
моћник и страдалник
цедио си отров стрела,
да их људи не одапињу
да нам песме не затрују,
из мрежа нас избављао
да све замке постављене
саме себи немоћ снују.*

*И данас нас помно пратиш
посустале снажно бодриш,
јер су песме спас од глади*

да лепота где проклија
оснажења и спасења нуди.
Хомољске Русаљке опомињеш
на ритуал древни, биље будиши
да дах песми даре свакодневни.

Кроз звездани трептај пучином
азура с ПЕТИМ ЈАХАЧЕМ јездиши,
не би ли четири јахача Апокалипсе
умилостивио, скренуо са пута,
да проклијале речи понором не тону.
Бодриши песмодарне,
бодриши небосводне и песмородне
свевид отвараи ка трону,
на поетска врела указујеш, будиши.

Огњена Марија те одвела и води
па ти стопе неугасиво пламе
стазе и даље свети огањ походи.
Ми овде тонемо од тежких речи,
лик образа често мењамо,
ходамо кроз травнато време
песмом се из понорних дубина
избављамо, потонуле спасавамо.

Под небом Стига и даље опстајемо
оно нас лепотом напаја.
Понекад непутем залутамо,
понекад нас греси раздиру у ходу
стреле нечије зависти прободу!
Трвењима бистрину извора мутимо,
далеко од љубави склони смо
да једни другима судимо.

Нека мајка Божја, наша Свецарица
измоли сина Творца
да отвори свима праведан пут,

*љубав да се множи,
смерност окружује
Не би ли чисте душе нафору узели
Јер приближава се Страшни суд.*

На дан Огњене Марије,
30. 07. 2013. године

ЗОВ ИСКОНСКИХ КОРЕНА

(Драган Јовић)

„Мудрост је у једноставности.“

На зов исконских корена рађају се неукротива поетска врела из којих слаповима извиру прошла времена, мудрима зарад опомена, зарад стваралачких узбуђења. Њима они утољују жеђ, интуитивно следе знак који им је од Свевишњег подарен да плодотворе дарове. То је неоспорно савршен начин да човек оствари себе, да своја емотивна клијања кроз креативна дела искаже и другима покаже да људи треба да ходе само праведним и благотворивим путевима.

Нова поетска збирка Драгана Т. Јовића насловљена МОЈА КУЋА, која у читаоцу буди асоцијације на традиционалне односе у породици који се преносе, калеме с колена на колено чувајући духовно благо живља и простор који они сопственим начином трајања обележавају. Утискају у време и тај простор, што подразумева везаност за родно поднебље, за породицу. Може ли зов исконских корена да заустави или бар смањи затирање сеоских домаћинстава чија су дворишта и њиве у парлогу, на чијим праговима нема нико да седи, опустела огњишта која су давно угасла. Најадекватнији одговор песник даје у песми „Кућа на забораву,“ где каже:

*„Данас сам испратио свог сина
У бели свет
Продали смо кућу
Угасили славску свећу
Оставили смо гробове
А пса смо пустили у поље
Без повратка.“*

Два поетска круга „На огњишту“ и „И ја сам са њима био“, читаоцу доносе слична мотивска обележја, са истакнутим патриотским исказивањем емоција.

Први поетски круг обухвата излив емоционалних превирања о националном искону, зов његових корена, опомене које, ако се не ослушкују могу да доведу до преображаја, да изазову трагичне последице уколико се дозволи потпуно затирање његових вредности, а с обзиром на објективно стање нисмо далеко од тог кобног тренa. Не треба потискати и затирати снажне енергије предака већ их треба следити. Песник веома добро зна да је мудрост у једноставности поетског исказивања, те се у свом поју тога и придржава, дајући читаоцу јасне слике лирских структура:

*„Моја је кућа од плота до плота
од пуног коша до празне магaзе
она је као душа моја богата и сирота
и много трновита да је зли не газе.“*

Искрен и надахнут пој кроз стихове овог поетског круга, зрачи јаким емотивним усхићењем али и неумитним падом наде, као и нарастим немиром због све чешћих гашења завичајних огњишта. Ти немири кроз копрену успомена множе се и расту, и ако је све мање оних који се оглушују на зов исконских корена а све више који се буде и у чијој свести васкрсавају ликови мученика и великана чија су дела и животи уливени у темеље Србије. Ти ликови снажно буде патриотску свест људи, са акцентом задивљујуће духовности у овим суровим и оскудним временима (Молитве, Путујемо Кнез Лазаре...). За испољену храброст, као њихову примарну људску особину, они кроз сећања пулсирају кроз векове, песник Драган примерено апострофира њихову људскост и оданост отаџбини.

У другом поетском кругу „И ја сам био са њима“ песник нам указује и одај своје песничке узоре који су племенитим порукама, њему отворили инспиративна поетска врела, надахњивали га и храбрили. То духовно сродство, та веза између њих и њега, попут немирних таласа из тишине и бесмислености увела га на пут да твори и истрајава у животним просторствима доказујући универзално јединство оновременог са прошлим. Одлучно и смишљено

отклања сваку копрену заборава. Узори његове потраге за смислом били су најпре песници Милисав Павловић и Србољуб Митић уз које је стасавао у истом селу, испод истог поднебља. Касније је он ту потрагу проширио са стваралаштвом Пауна Петронијевића, Бранка Миљковића, Мирослава Антића, Лорке, Јесењина... Едгар Алан По са песмом Анабел Ли (код нас у преводу Станислава Винавера), песмом са дубином сете и јаких осећања, покренуо је у песнику Драгану препознатљив трептај душе, сећање на његову Анабел Ли:

*„Гле, случајности, шта се зби
Едгар Алан По и ја
Срели смо Анабел Ли.“*

Остали песници-узори, временом су калемили у сећања личне поруке којима Драган није одолео а да не напише сваком од њих песму одајући им сопствене животне лирске преокупације (Србољуб на умору):

*„И што покров умне скрива,
Од вајкада и то бива,
Да се тајне не отворе.
Еј, песниче, речи твоје,
- Да опасно је дубоко гледати -
Сад зна и око моје.“*

Збирка песама Драгана Т. Јовића МОЈА КУЋА, у мислима читалаца твори опомињујуће имагинације о нестајању видика једне богате духовне традиције која се задржава још само у сећањима који одолевају у свеопштој деструкцији времена.

На крају бих ипак рекла да осим динамичног, богатог и пре свега једноставног поетског говора тајна Јовићеве поезије је одсликавању исконских корена који се стапају са ововременим традиционалним буђењем духовности, као и благодетним убирањем небеских дарова који може, свако ко то пожели, да угледа зарад смисленијег и богатијег трајања.

ПЕСМОМ ИЗНАД БОЛА

(Зорка Стојановић)

*„Будите преображени препородом
свога ума.“*

Флоренс Сковел Шин

Заћи у пределе изван уобичајеног живота, отварајући тајне његове сложености, могуће је макар интуицијом осетити скривене слике свести, разлагати и спознавати разнородне варијације њихове суштине. Носити и неговати љубав, која као најбитнија покретачка снага заталаса топлином свога извора, добијамо моћ стицања преображења и воље да њима отклањамо сваку препреку која нас спутава или макар успорава да досегнемо жељени спокој, па и сам циљ који нам се често удаљава што смо му ближе, увек бива изван нашег досега. У таквим тренима неопходно је да одхаљујемо плашт немоћи и наш ход усмеримо изван празнина где нема спотицања, где нема бола. Има наде и разуђеност емоционалних нијанси. Увек треба имати на уму да ко љубав даје, љубав му се враћа ко мржњу сеје, мржња ће га покосити и биће далеко од жељеног самоостварења, од благородности.

Зорка Стојановић, са својом новом поетском књигом ПЕВАЈ ОКОМ, изашла је из оквира животом наметнуте спутаности, љубављу је дозвола снагу енергије са којом се истрајава, са којом разлисталим богатством мисли сустиже „своје небо“. Уводна песма по којој је и сама књига насловљена исказује једну неизбежну драматику између животне коби њеног оца и песникиње која жели да му пружи ослонац и утеху по сваку цену. Препуна је поетског набоја и разарајуће делује на њу када угледа „тужни сев у оку“ њеног родитеља а свесна је да нема моћ да га затре, да разнесе све гушћу маглу у њему, да уместо тога угледа макар зрачак наде, исцелитељску нит која би да га задржи у овоземаљском битисању, да спречи његово пресељење, његов коначни одлазак:

*„Боли тужни сев
у твојем оку, оче.
Боли јако,
кида, разара,
малено зрно снаге,
којим бих лице
твоје да умијем.“*

Тајне метафизичог узлета саме јој се отварају, њен живот ипак добија смисао када стекне спознају да и поред неминовног одласка оних које неизмерно волимо нисмо сами у васељени, да су они отишли, али увек присутни, они су штит који не дозвољава злонамерницима и разиграним муњама да парају по њеној души.

У поетском кругу (којих има више) уочава се мотивска разнородност. Зоркина сновиђења постају стварност у преплету јаве и сна. Читаоцу постаје јасно да је она досегла благодат, да гледа „другим очима“, очима које су код обичног човека саздане од једва видљивог пулсирања светлости. Ако су „очи огледало душе“ онда је Зорка у своју душу домамила слапове светлости, небеско надахнуће којим је у стању да брише менталне слике зла ма са које стране се окомиле да њену крхкост саломе. Она је са таквим опредељењем изнад бола који би да је у стопу прати, а што се уочава у песми „Кап зла“:

*„Зло је песмом
разумети време,
а добро је
заривати клинове
у меке дланове
и немуштим језиком
рећи да не боли...“*

Када песникињи испред вида искрсне макар путељак снохода, она одлучним корацима у њега залази где јој је песма Устрелише време, једини узданак, једино спасоносно исходиште до наде па макар то био и девети дантеовски круг:

*„ ... Искорачи песма
Да ране вида
Узалуд
Убише светло
Убише сваки шум
Песма се изнад
Бола уздиже
Да затвори
Уклети круг. “*

Песникиња је свесна да и кроз бол могуће је истрајавати, да мора ходом и макар само искрицама луча који је додирују, смоћи снагом воље, по сваку цену прећи животним путем уздигнуте главе, и онда када јој одасвуд жаокама прете, она помирљиво и храбро прима пресуђену казну (Пресуда):

*„Крива сам,
Постојањем додирујем време. “*

Јасно је, песникиња овде пркосно исказује да оставља своју патњу и бол, али оне остају као отисак у времену а она њих ослобођена крилати попут Пегазу проналазећи нове изворе. Указује на неумитну трагику којом се мора до краја проћи и из ње изаћи као победник чувајући и негујући у себи смерно истрајавање, јер и сваки рез који макар до-такне душу, челичи, прихвата се као игра живота. Зна она да ако усмери мисао тим путем из честих потонућа, снагом позитивних мисли, снагом воље, излази као победник.

Поетеса Зорка са књигом ПЕВАЈ ОКОН императивно читаоцу ставља до знања да је то циљ поетског поја, да његове мисли и његова дела увек усмерава небесном азуру да би биле чисте и благотворне. Исцељујуће, никако разарајуће. Сам наслов књиге већ упућује читаоца да су њени стихови испевани једним узнесеним и страственим тоном ма о којој теми певала и где се препознају лако лична емотивна стања, а и стања са којима се може сваки читалац лако идентификовати.

ЉУБАВ КАО СУШТИНА ИСТРАЈАВАЊА

(Ана Светликова, 1933 – 2005.)

*„Почетак, корен и темељ свега јесте љубав према Богу.“
Н.В. Гогољ*

Сваком коме је подарено да у души и најмања искра љубави проклија, отварају се разноврсни предели стваралачке енергије. Несумњиво је, да је Ана Светликова умела да препозна пламене вибрације у тим пределима, да се упути благородним стазама у песничку авантуру. Вођена дионизијском усамљеношћу коју је очајнички настојала да учини подношљивијом и прихватљивијом, није одолела том изазову. Са нанизаним стиховима она је ублажавала сваки немир који би се устремио својим оштрим резovima на њену крхку и рањиву душу, полако је залазила у неодго-нетнуте тајне песничке вештине. Будила их је и из њихових нијансираних треперења, умела да истргне поетске речи спасоносне за њено истрајавање. Плутала је њиховим таласима макар само наговештене светлости која се у њој преплитала са тугом и немоћи, којих је у њеном животу било напретек, читава жаришта. Песмом их је надјачавала макар само тренутачно, али била је прожета спознајом да је на прагу двери које је воде до испуњења смисленијих тежњи, до одреднице живота где љубав обитава. Где је речи назлобице не могу ни дотаћи.

Пре него што јој је штампана прва поетска збирка Ана је своје песме објављивала по многим часописима, писала је на свом матерњем језику словачком. Скоро сваки превод на српски језик ја бих с радошћу радила. Најчешће је објављивала преведене песме у часопису Стиг, Багдала, Просветни преглед, Помак... Често је преводила српске писце на словачки језик.

Анина прва кеига насловљена је ДРВОРЕДИ (СТРО-МОРАДИЕ) и штампана је 1979. године у издању НИП Обзор Нови Сад. Њена лирска ластарења одликују се многим позитивним особинама. Суптилна у изразу најчешће је писала о љубави, страху од пролазности, завичају и лепотама

природе. То је поезија најскривенијих интимности, чежње, ишчекивања и надања. Нада за преображај често је присутна у њеним стиховима која на читаоца делују као нескривени ослонац од наметнутих потонућа. Као избављење. Песма „Кише“ објављена у часопису Стиг /бр.44-45 од 1981.) најјаче истиче Анине стрепње од потонућа из којих би скоро увек, попут Ноја стизала до избављења, до спасоносних узлета:

*„Корачам нема
улицом прошлости
у тмурно и кишно вече,
и гле, однекуд
једна се звезда спусти
и тихо рече:
„У свакој капи кише
и што их је више
туга нестаје,
бол се брише.“*

У бр. 50 часописа Стиг од 1983. године објавила је песму посвећену једном од водећих словачких лиричара Михала Бабинке (из Падине, општина Ковачица) који је, и поред тога што је релативно у младим годинама преминуо, оставио иза себе завидан број књига, оставио је дубок траг у сећањима који су га лично познавали, или преко његових дела којима су се дивили, упознали. Песма је такорећи ода захвалности што је трајао:

*„Бисерје твојих речи
и поред мука
издан светлости буди,
нижем ли на ниску мисли
бисерје твојих речи
и недан заруди...“*

Због тешке болести Ана је прерано отишла, није дочекала да јој озари вид друга поетска књига. Штампана је постхумно, издавач Ширка Пројект, Падина, 2005. године, штампао је збирку Анине поезије насловљену РЕКА

ЖИВОТА. Нажалост, Анина река живота којом је пловила била је кратка и није јој остварила сан о коме је сањала више од две деценије. Но, и поред тога Ана је оставила више трагова интимног поетског поја. Активно је учествовала у уобличавању часописа Класје (Klasy) који је издавала Литерарна дружина Матеј Амбрози, Ковачица.

Ана Светликова заступљена је са својим песмама за најмлађе у Антологији словачке поезије за најмлађе СУНЦОКРЕТ У ГЛАВИ, у издању О.Ш. „Илија Милосављевић Коларац“ 2001. (превод А.Дудаш), као и у књизи ПАНОНСКИ МОРНАРИ (избор из стваралаштва јужнобанатских Словака, превод А.Дудаш), издање Српска књига Рума 2003.године.

Друга Анина поетска књига РЕКА ЖИВОТА састављена је од пет поетска круга. Свака песма је сажимање лепоте, бола и бескрајне туге, првенствено за онима којих више нема међу живима, али који у нашим срцима трају. Очигледно је да је поезија била Анино лековито прибежиште, једино које јој је нудило мир. Варљиво, али које јој је даривало избављење из осаме којом је била деценијама обумљена.

Лирика у овој књизи је чулна, устрептала, јасно је да у њој пулсира живот. Препуна је љубави, чежње, бола и туге, али, засветли понека жишка оптимизма која наговештава рађање наде и бескрајне жеље да се отргне монотонији и бесмислу. Песма „Као златна ткаља“ посвећена мајци најбоље илуструје колико је Ана била прожета, скоро вапајно за родитељском љубављу.

„Плаветним таласима неба

плавила си мој лик,

усвитом

песмом ме будила.

Ноћима

најлепше снове

у сан

златним нитима

уткивала

*као златна ткаља.
Ти, једини талас
који је доплутао
до мојих ногу.“*

Покренута јачином такве неуништиве љубави она је увек умножавала, чувала од распрхнућа. На суровим животним раскршћима, излагана неминовним растећима, са сваком новом песмом она је васкрсавала још снажнија, што потврђује овим сензибилним стиховима:

*„... Све су одлазиле...
из бесночаности
су се враћале,
али само једна љубав
љубав према мајци
остаје трајна,
бесконачна.“*

Последњи поетски круг насловљен ПОСВЕЋЕНО садржи песме са посветом. „Слика на олтару у храму божијем“, слушајући црквено појање Ана се са меланхолијом присећа прошлог времена, иначе слику на олтару је насликао Данијел Константин (1798-1873) један од највећих српских сликара који је израдио више иконостаса (најважнији у Успенској цркви у Панчеву и у цркви у Темишвару). Затим ту су и песме посвећене Зузани Халуповој и Михалу Бабинки. Ана је веома ценила Зузанину добру душу и безброј пута немо седела крај ње док је она сликала. Подсећа нас Ана на Зузанин ентузијазам, на њену снагу и љубав подједнако како према сликању, тако и људима.

*„Зузана Халупова
сваког је јутра испијала
јутарње капи росе,
да би преко дана
њиховом снагом сликала.“*

Искрено и недвосмислено верујем да Ана није имала тако кратки животни век, да би потврдила свој таленат још неком поетском књигом и да би многе српске писце обрадовала преводећи њихове песме на словачки језик. Време је у томе зауставило, нека почива у миру.

**ОДГОВОР СПАСЕНИЈИ СЛАДОЈЕВ НА ЊЕНУ
КЊИГУ ШТА САМ РАДИЛА ОВДЕ**

*Џиновска поетска липа
што грана своје гране
на четири стране света
и пету
до богоугодног лета,
спасоносни богојављењски сев
док срцима
клице мудрости проклијава
од безверја спашава.*

*Из некрета ноћи
до крета дана
да успешно ломи корене зала,
да помоћ пружи
свима чија је звезда посустала,
залутала,
да их сотона не обеснажи
да их увек изговореном речју
утеши, блажи.*

*Изабраница Божија
Неуморно једри стазама
Добра и истина
Које јој увек од плодова дарованих
Више даре,
Јер лати њеног срца за сваког
Ластаре.*

*Увек изван кругова јаве
До искричавог светилишта
Отворене душе
Разапиње снове
Да сваког дотакну лепоте
Божанске свемоћи сањалишта.*

*Из бразда широке равнице
буди уснула јутра
смерног срца
за благодет људи,
за опстанак сутра,
да их нико мржњом не каменује,
да сваки гнездо свије
у небеске чисте бразде
за добробит човечанства,
сев светлости улије.*

*Преображењем свепута
непокорјем открије,
да засјаје у тишини
четири оцила светосавска
васцелом површином свемира,
а она у цветњаку липа
стамених грана
још дуго траје
у поју милозвучних лира.*

БИСЕРИ МАРИЈИНИХ НЕБЕСКИХ БИСЕРА

*„Сви цветови будућности су у семену садашњости“
(Кинеска изрека)*

Главна јунакиња Маријине нове књиге насловљене ПЕКМЕЗ ОД ВИШАЊА на самом почетку представила се читаоцима помало саркастично. Незадовољна је добијеним именом а на чију одлуку родитеља није могла да утиче. Непомирљива, на самом почетку књиге то немирење истакла је са благим хумором. Иначе, она је у књизи главна нараторка. Прича у првом лицу јединине са дозом прекора и подсмеха:

„Здраво.

Хај.

Тао.

Желим да вам се представим. Зашто, не знам сигурно зашто, можда само тако.

Зовем се Томашка Томашова. Замислите: То – маш – ка! Отац ми је Томаш Томаш, због чега је смислио да и ја имам име и презиме као он. Томашка Томашова, фуј. Још имам среће што нисмо Свраковци, онда би се звала Сврака Свракова, или не дај боже Козовци. Има и таквих презимена. Заиста. Коза. Тако бих се звала Коза Козова.

- Хеј, Коз а́ а́ а́ , - викали би за мнома а то уопште не би било подсмевање. Хвала лепо.

Још неколико речи о мени.

Похађам четврти разред основне школе. Али то није важно. Имам млађег брата. Ни то није битно. Мислите ли да се зове Томаш? Шипак шипкови. Патрик. Он већ није морао да се зове Томаш! Само ја! Он је Патрик. Само Патрик. А ја сам Томашка, Машка, Маша, или Тонка – лудојка, Тоничка – уображенка.“

Марија Котвашова Јонашова по занимању професор словачког језика а по вокацији поетеса и прозни писац. Заједно подједнако добра и веома продуктивна у оба жанра. То што је најбитније она је у непрекидном стваралачком заносу, на самом изворишту надахнућа. Међу децом,

дакле окружена непрекидном честитошћу али и малим не-сташлацима које јој даре благод и осмех на лице, звезде у очи, тако да потенцијалних тема за писање увек има на претек.

Опште карактеристике Маријиног стваралачког опуса су сликовитост и конкретност, емоционална разуђеност и благи хумор главних актера. То мами читалачку публику, читалац ако узме књигу у руке не испушта је док је не прочита, док не заклопи и последњу страницу. А зар то није сан сваког писца?!

Јунакиња ове књиге (са укупно петнаест прича које чине једну целину) непрекидно препричава своја дешавања, жеље и снове. Чини то занимљиво испољавајући сву невиност, детињу раздраганост и чистоту душе. Чести су дијалози са саговорницима, што је свакако занимљиво. Томашка Томашова са много чиме се не слаже а најчешће поставља питања родитељима како то да сва деца имају мобилне а она никако и поред непрекидног пребацивања, она мобилни никако да добије. Чак једног трена долази на идеју да изађе на улицу и из свег гласа викне: „Продајем брата купите га! Можда би тада њени родитељи имали пара да јој испуне жељу и да добије тај, толико жељени мобилни. Но, због ситуације, понајпре материјалне, то није никако могуће. Мајка јој је остала без посла а оно што отац заради није довољно сем за голи живот. Томашка одраста ускраћена за много шта што остала деца имају, само љубав има у изобиљу, но, она то не схвата да је то најбитније у формирању њене личности.

Кроз приче се много тога сазнаје, учи, али и одраста. Занимљива прича То је ТО, ванземаљци или За кога се уда-ти, веома су интересантне због набијеног хумора који искричи кроз дијалоге. Има много тајни које се разрешавају са другарицама али и одраслима. Томашки се на једној екскурзији десило и ТО, о чему она није имала појма. Девојчице око ње вичу то је ТО угледавши локву крви на постељини, док она умире од страха не схватајући та је то ТО! Ето, када мајке благовремено не обавештавају своје девојчице шта им се дешава приликом одрастања, прили-

ком заласка у пубертет. Томашка Томашова је имала утисак да јој срце у глави лупа... а када је већ сазнала шта је то ТО, питала се да ли се то дешава и дечацама.

Томашка је једног дана отишла у посету код баке. Када је полазила кући бака је пошла да узме теглу пекме-за од вишања да јој да да понесе кући говорећи: „Шта је моје, то је и ваше! Тада је Томашка угледала где бака крије своју уштеђевину. Без гриже савести узела је за мобилни правдајући се бакиним речима: „Шта је моје то је и ваше! То је рекла и родитељима када су јој угледали у рукама мобилни. Правдала се да новац није украла већ само узела то што је њихово. То је дечји свет, дечја психологија.

Ауторка марија Котвашова Јонашова као и са својим претходним прозним књигама, тако и сада подарила је не само деци већ и одраслима едукативно разрешавање у васпитању деце, у насталим проблемима. Занимљиве приче у којима са подједнаким задовољством уживају како деца тако и одрасли. Не критикује децу, нити их грди већ прави благе алузије на неке од њихових погрешака и не-сташлука. Тако се отклањају између деце и одраслих дис-танце и указује им се као исходиште на стазе на којима трепере спознајне светлости одрастања.

ИЗ СТИШКИХ БРАЗДА ПРОШЛОСТ ПРОКЛИЈАВА

*„Видите ли земљу са голубицом у вејавици, са сточном
запрегом и голим храстовима?“*

Александар Ристовић

Зимско време, изнад села Црљенца надвила се тмурна небеса која најављују обилне снежне падавине не би ли стишке плодносне њиве засејане озимом пшеницом заштитиле од могућих мразева. У снежним наносима кроз село пртина је све мање и све су краће. Не излази се из кућа без преке потребе. Још у понеким кућама из оцака куља густо дим, палача ко змијски реп, лети високо као да жели да се утопи у густину облака и са њима прави још тајанственије облике. Не стиже до њихових висина, распршује се, као многе жеље сеоског живља, али разнородне недаће као да имају стамене темеље, оне опстају да полако разарају и трују људске душе. Само понегде гори улична светиљка која под налетом кошаве жмирка као упаљена свећа. Или се то случајном пролазнику само чини?!

Ретке су куће иза чијих прозора гори светло, једна од њих је и кућа Милића-Миће Антонијевића са чијих се залеђених стакала извијају жути зраци светлости и попут бичева сливају по снегу додајући му читаве ројеве искрица које скакућу. Опасно невреме. Скоро убојито.

Мића већ сатима седи погнут иза стола препуног хартијама са разним белешкама, сређује их са жељом да напише хронику села. Наш Нобеловац Иво Андрић писао је Травничку хронику у којој лик Саломона Атијаса жели да изађе из своје „трговачке коже“, зашто онда сеоски живаљ не би био изнад сеоске успаваности, да не тавори само у сеоским атарима тишине, у заборавау? Мића живећи у селу, које је познато као ризница писане речи (у њему су рођени и стварали познати писци као што је Милисав Павловић, Србољуб Митић...) латио се посла ни мало једноставног и прилично замашног, истраживачког. Да би на њему

истрајао, да би обновио дух сеоског живља и његову бо-голиконост, он мора неуморно и беспошtedно да прионе на посао. Да залази у прошле векове где су се оглашавали ко-рени искона, да одгонета многе тајне наkане људи који су у прошлости утиснути у време било својим неделима, било својим делотворивим чињењем. Он то чини пожртвовано и са усхитом који бележи постигнуте резултате. Да би оправ-дао поверење читалаца он мора да покаже не само детаљно истражену прошлост већ велико језичко богатство, и чини то успешно. До сада је написао и штампао неколико књига тематски сродних о којима бих као читалац написала соп-ствене импресије:

ЦРЉЕНАЦ И ЦРЉЕНЧАНИ (Хроника села)

1999.год.

(Одбор САНУ – за проучавање села КПЗ

Србије 1999.године)

Милић Мића Антонијевић осећа унутрашњу потребу да истакне традиционалне односе и обичаје људи који су живели и који живе мукотрпне животе одани и верни селу, спонтано постајући креативни тумач стварности. Ма колико се ти људи отимали желећи да иду стопама својих предака, време чини своје, надјачава их и намеће увек нове изазове, савременије којима се они хтели то или не, морају приклонити. Све је то Мића живећи преко пет деценија у селу, уочио. Снагом воље и умећа, пожелео је да одлазак традиционалних вредности заустави, да их забележи. Вредно је сакупљао податке о сеоском животу у прошлим временима, бележио истичући: „Трудио сам се да догађаје и личности опишем реално и непристрасно... уколико сам нешто превидео, заборавио или погрешно надам се да ће неко из будућих генерација исправити.“ Свакако, ако буде неговао љубав у себи према селу, према патницима у њему. Несумњиво је да је он имао општекорисну и добру намеру коју није лако остварио. Уложио је труд и време да о својим Црљенчанима пише објективно не истичући никог. За њега су сви једнаки што је људски и богоугодно.

Аутор је ову хронику посветио „Сенима оних Црљенчана који изгубише животе у борби за српске илузије“ и свакако „своме селу и својој породици“, што је на самом почетку књиге и нагласио.

Иначе, хроника је урађена према упутству одбора за проучавање села САНУ. Поштујући та упутства, он је успешно обрадио сва зацртана поглавља почев од историје села, становништва, социологије и етнологије села. Свакако ту је и пољопривреда и привреда као основне гране сеоског живља.

На самом почетку песникиња ЖИВОЈКА МИЛИЋ је суптилним лирским казивањем написала песму „Црљенац

у руковетима стихова“ у којој је испољила велику и нераскидиву љубав и оданост према родном завичају:

„...Прости из чаробног наручја

руковет небеских стихова.

из грла девојачког

нек потеку цветолике песме.

Излечи душу уморног путника

Чудотворном водом,

Легендарне старине,

Бегановачке чесме.

Сићи вијугавом путањом

Понесен жељом и младом недељом,

До лековитог Кусана,

Ноћ уочи Ђурђевдана.“

У књизи су заступљени многи сарадници: Драган Јацановић, археолог, Борко Живановић који је аутор чланка о Бегановачкој чесми, као и многи други са веома корисним и прикладним прилозима у уобличавању овакве хронике.

Записи о сакралним објектима (Божијим храмовима и манастирима) како у селу тако и у његовом окружењу, чине саставни део ове хронике. Уз многе текстове приложене су одговарајуће фотографије о лепотама које их окружују допуњујући једну одговарајућу целину, што свакако чини ову књигу занимљивом и богатијом.

У посебном поглављу аутор је писао о учесницима ослободилачких ратова са именима страдалника, из којих се утврђују у кратким цртама њихове активности, или узалудне жртве (борба између четника и партизана). Описана је и сеоска школа, храм Божији који је посвећен светим Павлу и Петру, култура и спорт и др. активности којима се живаљ бавио и бави.

Неопходно је напоменути да је Мића обратио и посебну пажњу на знамените личности села Црљенца. Тако су приказани портрети: Милисава Павловића (1905-1998.), Србољуба Митића (1932-1993.) Живојке Милић и др. По-

себно поглавље чини становништво са родословом (пореклом фамилија).

Аутор је користио стил писања који је приступачан и лак, језик је чист, без туђица, и оставља утисак једног изузетног пријатног доживљаја. Милић-Мића се на основу тога може с правом сврстати у даровите хроничаре Стига и Браничева коме ништа што је вредно није измакло пажње. Све је забележено за будућа поколења која ће знати ко су њихови преци, шта су радили и какве су им темеље поставили.

ДОЛИНА ВИТОВНИЦЕ (МОНОГРАФИЈА О ВИТОВНИЧКОЈ ДОЛИНИ)

Друга по реду књига Милића Миће Антонијевића је „Долина Витовнице“. То је свеобухватна монографија о витовничкој долини и насељима кроз које по ђудима необуздана река, често непредвидљиво вијуга овим пределима плавећи све пред собом.

Рецензент ове књиге археолог Драган Јацановић, забележио је:

„Долина и слив реке Витовнице представља једну од најзначајнијих географских микроцелина у Браничеву. Река Витовница је највећа притока реке Млаве, главне артерије и кичме овог краја. Од изворишног дела, високо у Хомољским планинама па до ушћа у плодном Стигу, она пролази, на свега четрдесетак километара свог тока, кроз три потпуно различите области: планинске пределе Хомоља, благо заталасану област Млаве и на крају уз ивице равног Стига. Имајући изузетно погодне природне услове и ресурсе, слив реке Витовнице је од праисторије до данас веома добро насељен, са бројним сачуваним траговима култура и цивилизација. У њеној долини налазе се најстарија насеља каменог доба у овом крају: Старичин и Бубањ, велики рударско металуршки центри праисторије у Манастирици, Аљудову и на Врању. Овуда пролази део трасе најзначајнијег римског пута на Балкану, Виминацијум – Константинопољ, са значајним римским градом Муниципијумом. У средњем веку овде се налази једно од најважнијих насеља, трг Кула, и два манастира Витовница и Брадача. Данас у сливу Витовнице постојел села Батуша, Калиште, Црљенац, Кула, Старчево, Аљудово, Манастирица, Кобиље, Дубочка, Рановац, Кладурово, Мелница и Витовница...

Милић Мића Антонијевић сакупио је на једно место читаве прегршти драгоцених података о долини ове реке и њених притока. Пошавши од детаљних географских описа и карактеристика, преко бројних топонима у којима су сачувани трагови давно несталих цивилизација и култура

и не ретких археолошких налазишта и налаза, он је дошао до важних и исцрпних историјских података и богате и разноврсне етнографске грађе. Све је то систематизовано и претворено у једну књигу, која сама постаје доказ нашег трајања и постојања и још један драгуљ на духовном небу Браничева и Србије...“

ХАЈДУЦИ ХОМОЉА

2006.год.

Трећа књига Милића Миће Антонијевића насловљена ХАЈДУЦИ ХОМОЉА, неоспорно је да представља увод и истину у необуздану грамзивост и безобзирност хајдука којима је и само поднебље брдовито са густим шумама и каменитим гудурама погодовало да се после извршених разбојништава у њих одметну и крију од правде. Они нису били јунаци попут хајдука Хајдук Вељка, Станоја Главаша, Старине Новака и других устаника против тираније власти. То су безбожници који су у 19. и половином 20. века представљали страх и трепет за богатије становнике ових предела.

Књига обухвата текстове више сарадника, а уместо уводног дела објављен је текст Вука Стефановића Карацића, из кога цитирам само неколико реченица: „Истина да многи људи не оду у хајдуке да чине зло, али кад се човек (особито прост) једанпут отпади од људског друштва и опрости од сваке власти, он почне особито уз другог и зло чинити... Прави хајдук неће никада убити човека који му ништа не чини, већ ако га наговори какав пријатељ или јатак. Макар била само два хајдука, опет се зна ко је од њих харамбаша (старјешина...)“

Дакле, за стварање хајдука у овим крајевима допринели су и сами географски услови у Браничеву и Хомољу, као и брдовита област око реке Млаве који су били идеални за њихово скривање.

Јасно је да хајдуци у овим крајевима нису били обични одметици, већ одметници који су зарад своје личне користи често вршили разбојничке активности и то без трунке савети. Такви као што је био Гица из села Курјаче, Петар Марјановић из села Кобиља били су примерени оном времену у коме су живели под тешким животним околностима. Иван Бабајић је био из Лазнице код Жагубице, у рату 1914.год. као одважан војник огрешио се о моралне кодексе убивши два човека. То га је одвело у хајдучију јер је побегао од заслужене казне. Затим браћа

Барбуловићи који су били страх и трепет за богаташе и многи други који су били вођени похлепом. Аутор ове књиге Милић Мића је многе податке сазнао из хронике града Пожаревца Б.Петруничића. Веома их је занимљиво приказао користећи се и другим изворима. Упокојени Коста Станојевић, бив.из Кобиља, имао је многе записе које је користио за писање прича и оне су биле један од Мићиних извора занимљивог причања. Коста је у многим причама о хајдуковању, посебно о хајдуку Петру на оригиналан начин описивао веома занимљиве догађаје. Приче о њима препричавале су се по селу и остале су и дан данас. Приликом посете свом сину који је због недела био ухваћен и затворен, мајка Анђа је осмислила план како да Петра ослободи. Осмислила и спровела га у дело. Неопажено је Петра преобукла у своју одећу а она у његову. Натакла је на главу његову велику шубару и ушетала у ћелију док је он слободан изашао неопажен од стражара. Тао је спречила да се над њиме изврши најстрожа казна. Родитељска љубав најчешће нема обзира ако је у питању живот њихове деце...

На крају ове опширне књиге рецензент Предраг Мирковић пише: „Хајдуци овог краја били с велики безбожници, грамзиви среброљупци, бескрајно безобзирни...“

Аутор књиге Милић Мића је веома сликовито приказао сву суровост хајдука који су харали овим пределима у 19. веку и првом половином 20. века. Хајдуковање многобројних дружина које су се намножиле у овом крају реметило је сан многобројних породица које су стрепеле да баш оне не буду мета њихових опаких наума. Њихова немилосрдност превазишла је све границе, нису презали ни од чега само да би дошли до свог циља. Изазивали су страх и трепет код многих, довољно је било само да се спомену њихова имена да би код човека изазвали такав страх да су му се паралисале мождане вијуге...

Приче у књизи не би биле толико убедљиве да их аутор није илустровао оригиналним фотографијама из којих се може с лакоћом закључити бескрајна суровост у очима

хајдука који нису презали од извршавања најтежих злочиначких дела.

Ово је књига – хроника која веродостојно бележи нимало лаку судбину људи у овим живописним пределима. Хајдучка огрешења и изазиване последице прате многе породице, њихови наследници често носе њихова обележја којих се не могу ослободити јер су темељи огњишта засновани на неправди и болу оних који су огрезли у неделима и греху.

СВЕДОЦИ ВРЕМЕНА

2009. год.

Милић Мића Антонијевић, хроничар, своју четврту књигу насловио је СВЕДОЦИ ВРЕМЕНА. Величина једног народа огледа се и у односу према прецима. Многе чињенице говоре да смо у томе често подбацивали, занемаривали смо, или нисмо довољно пажње поклањали огромним цивилним и војним жртвама које је српски народ у 20. веку претрпео.

Прикупљање података о учесницима и жртвама у одбрамбеним ратовима није ни мало лак посао. Изискује и време и умешност сналажења. Аутор ове књиге доказао је да је спреман како да одвоји време тако и да се снађе у писању једне овакве хронике. То је дирљива сага, пре свега о породици Антонијевић. Биографска и аутобиографска. Мића је на веома занимљив начин приказао историјска збивања у двадесетом веку. Написао аутентичну хронику о свом деди, оцу али и себи онако, како је дешавања видео пажљиво посматрајући и анализирајући учешће и допринос у догађањима.

У уводном делу књиге даје се историјски приказ збивања у двадесетом веку. Аутор пажљиво истиче првенствено неминовне жртве на балканским пределима у ослобађању прво од турских завојевача, затим у балканским ратовим, Првом и другом светском рату. Судбина је била да је Српски живаљ опет претрпео велике губитке и жртве, а таква судбина није мимоишла ни породицу Антонијевић као ни много других породица.

Мићина књига СВЕДОЦИ ВРЕМЕНА са наративним излагањем самог аутора, бележи животни пут деде Радисава и оца Тихомира, као и њега само. Догађаји нису измишљени већ су хронолошки бележени и истичани њихови доприноси који нису били ни лаки, ни без жртва. Дакле, кроз дата три лика у хроници аутор је осликао социјални и економски развој једне сеоске породице. Неминовне падове и успоне.

Драган Јацановић, рецензент ове књиге истиче: „Мића је овом књигом дао комплетан психолошки профил свога оца и деде. Сопствени му се да јасно наслутити. Дао их је кристално јасно без улепшавања и преувеличавања, верно и истинито, онакви какви су заиста били. Са истим жаром и истом пажњом Мића Антонијевић осликава и велики број других људи, родбински ближих и даљих, али и потпуно страних...“

Сасвим је извесно да је Мића са овом, као и са претходним књигама стао у редове изврских хроничара.

СТО ГОДИНА ЦРЉЕНАЧКЕ КУЛТУРНЕ ТРАДИЦИЈЕ

2013.год.

*„Како су успомене слатке срцу које обитава у дому, али
трагови ишчезнуше...“*

Да не би трагови прошлости ишчезли трудимо се да они обитавају не само у нашим срцима већ и на страницима књига записани, чији ће се листови окретати под нечијим прстима трунећи свој садржај мислима, додајући им светлост искона, оглашавајући се њом изнова, увек изнова и увек са новом светлошћу окултном која не гасне.

МИЛИЋ Мића Антонијевић и Живојка МИЛИЋ, непрекидно залагањем да отргну од заборавља и залажењем у прошла времена доказују да нису случајно у прилици да нам даре његове тајне мудрости, већ да су одавна постали божији угодници, тумачи и вајари креативних искомских корена. Труде се да се са њиховим оглашавањем укаже на духовно богатство које је увек имало многострука упоришта испод овог поднебља.

Из књиге СТО ГОДИНА ЦРЉЕНАЧКЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ коју су уобличили више аутора, утврђује се да је она од изузетне важности као доказ садржајнијег трајања сеоског живља који се увек окупљао у Дому културе у самом центру села, а који је био стожер свеколиких активности.

Књига почиње са песмом П У Т барда српске поетске речи Србољуба Србе Митића, који је још за живота штампао више поетских књига и који је исто толико оставио иза себе са поукама и порукама. Поезија је за Србу била светиња за коју је живео, којој се клањао и којој је сво своје време даривао несебично и одано. Сневач и патник, вечити трагач кроз космичка пространства који је како у светлости, тако и у тами налазио смисленост бивствовања и надахнућа:

*„Сјало ми је сјало
У сред Стига мало*

*У говеђој стопи
Плаво огледало...*

*Окреће се небо
Окрећу се тице
Окреће се костур
Окреће се срце...“*

Осим темељних записа Милић Миће Антонијевића, више од половине припада стишкој поетеси Живојки Милић која је на само њој својствен начин, снажним духовним надахнућем и љубављу прикупила аутентичну грађу о којој је писала. Писала је са нарациојом која покреће у читаоцу сва чула, дубоко доживљава њену смисленост и жар.

Од осталих аутора – сарадника на овој књизи вредно је споменути Сребранку Томић, директора школе, затим незаобилазан допринос у културним активностима у селу дали су Вукадин и Слободанка Милић, Саша Аћимовић, Сања Аћимовић, Данијела Животић, Драгиша Гиле Стевић, Нела Марковић Стевановић, Тихомир Јовић, Игор Перић, Верица Милошевић и др.

Међу сеоске великане сврстани су Живојин Будимировић, Стојадин Павловић, Милисав Павловић, Мара Богић, Срба Митић о коме је и највише писано од више аутора, генерал ЈНА Љубиша Величковић и многи други. Сваки од њих је на свој начин доприносио развоју напреднијем и благороднијем животу у селу.

Боривоје Борко Живановић песник и истакнути радио аматер својим радом је допринео да се село Црљенац повеже са многим аматерима и радио станицама. Осим тога он је истраживач и сакупљач разних археолошких вредности.

Вредно је споменути и Јасмину Јовић која је аутор прозне књиге Срећоделе, а која је поред писања била окренута сакупљању етнолошких вредности. Радила је то са љубављу и жаром и много би више урадила да је остала у животу, нажалост отишла је из овоземаљског живота.

Цела је књига илустрована фотографијама које доприносе богатијем доживљају читалаца, свестранијој спознаји.

Милић Мића АНТОНИЈЕВИЋ и Живојка МИЛИЋ,
као и сви остали аутори текстова осим луцидног стила
писања дали су непроцењив допринос да се сви догађаји,
сва збивања сачувају од заборав да се кроз проток време-
на не распрхну, а што је још битније код сваког је видљива
тежња за духовним висинама где ни једно, ма колико било
погубно време, не може им наудити.

ОДЛОМЦИ ЖИВОТА У ВРЕМЕНУ УТИСНУТИ

(Данијела Миланова)

*„Речи су изгле којима се причвршћују мисли.“
(Иго)*

Новом књигом кратких прича Данијела Божићковић (илити Данијела Миланова), насловљеном СОЧНО И ОПОРО... п.с. поверљиво, у издању НИПД „Беловоде прес“ Нова Реч, Пожаревац, доказује да је њено присуство у токовима савременог приповедања убедљиво и самосвојно, а по стваралачком оглашавању и веома често.

Скривеном топлином али знатно осетном, надахнуте исповести из ововремене стварности, или оне које живе у подсвести из давне прошлости, искрсавају на животну раван опомињујућом жестином јер у протоку времена њихове животне истине нису распрхнуте, и даље трају, изнова отварају макар и магличасте двери сећања стварајући убедљиве слике. Те слике читаоцу даре читаве слојеве асоцијација и упоређења која су противтежа могућим кобним посртањима и вечитом трагању за истином или суштанственошћу које нам најчешће измичу. Са становишта приповедача оне су ненаметљиво истакнуте указујући читаоцу да у било каквој ситуацији да се налазе главни или споредни актери, увек има начина да из ње изађу пронашавши спасоносни предах или избављење.

Очигледно је да је Данијела у приповедању истакла једну савршену естетску вредност, да је то јединствена духовна потка која усмерава пориве личности на један човекољубив подстицај, да снагом виспренности изађе из лавиринта који му живот увек изнова намеће, са увек замршенијим исходиштима. То је дакако битна чињеница да Данијела као већ доказано стасала списатељица поседује једну, заиста вредну особину, једно одважно умеће етичке усмерености. Она своје јунаке уме да води кроз често застрашујуће опоре и наизглед нерешиве ситуације, и да им укаже на излаз, без упадања у постављене замке

којих увек, у сваком делотворењу има на претек. Анђео избављења увек се нађе у право време, на правом месту. То се с правом може назвати тријумфом једног особеног стила писања које нема оног магичног реализма. Осмишљене композиције приповедања како првог прозног круга Истина или ИЗАЗОВ, тако и осталих четири, приметна су превага над онима који преферирају чистој класичној нарацији. У првом кругу има доста кафковског даха и опорог сучељавања иреалног са стварним. Има тога и у осталим круговима али у блажој форми поготово у причама у којима зраче успостављени дијалози са давно прошлим временима а која су оставила иза себе трагове разних ликова који су уобличавали разнолике ситуације утискујући у њих сопствене непролазности, а како то и сама ауторка ових прича на крају књига рече:

„Ми заборављамо.

Наше ћелије памте.

И никада не знамо када ћемо добити рачун.

Ни колики ће он бити.“

На Данијелу Миланову, Балзакова мисао „Лако је књигу сневати, тешко ју је пренети у речи на папиру,“ нема значаја, још мање препрека. Напротив, присутно је охрабрење да читалачкој публици после зрења стваралачког надахнућа подари неуобичајен, умирујући стил писања који ће и њега самог богатити мноштвом уморних мисли и отворати путеве којима ће се са задовољством приклањати. То је тако рећи императивно упућивање на узвишеније мудрости, на трагање за њима, без ризика што ће тиме разоткрити и сопствене стваралачке тајне које сваком благородном ствараоцу често умножене врве мислима, дакле треба их речима разоденути и просути по белини хартије. Речи огољене од сваке тајне постају блавестне, исцелитељне...

Дакле, Данијела Миланова пише једним аутентичним стилем савремене наративности при чему видно испољава многострукост са понеким сегментима хуморно-ироничног исказивања. То је свакако њена унутрашња потреба за

супротстављањем забораву благоугодних трену у једном времену, због чега њене записе није лако сврстати у неки од данашњих жанрова. Она је посебна и јединствена. Благодотворива а самим тим и таквим стваралачким чином неодољива читаоцу. Увек окружена књигама које се намећу макар немуштим говором њеној психи (ради у веома лепој и са истанчаним укусом опремљеној библиотеци у Петровцу на Млави). То јој је свакако изазов и подстрек да непрестано буде у стваралачком заносу. Без супротстављања али у бекству од свакодневице. Тај занос пулсира у сваком трену муњевито јој нудећи корисне дарове које јој отварају многоструке духовне вертикале где налази сопствена исходишта. Осмислена и свеобухватна, која је ненаметљиво утискају у време у коме делателни радови светле.

СТРАШЋУ УСКОВИТЛАНА ЉУБАВ

(Бранко Манас 1929 - 2010)

*Љубав понекад како у времену тако и у души оставља
дубоке трагове*

Из заоставштине легендарног професора а пре свега богоугодном добротом прожетог човека Бранка Манаса у издању НИПД Нова реч, КПЦ и Народне библиотеке „Ђура Јакшић“ Петровац на Млави, Синиша Ристић, књижевник, приредио је још једно необјављено дело „нашег Бранка“, насловљено ТУРКО ТИЛАР.

НЕОБИЧАН НАСЛОВ ОВОГ Бранковог романа је неопходно на самом почетку књиге и објаснити, што је и учињено. ТУРКО је уствари Петар Марјановић из Кобиља, алиас Петар Кобиљан. Додатак Турко добио је у војсци када је умом надјачао турску силу.

Ко су Тилари? У уводном делу романа дато је овакво објашњење:

„Тилари су људи на оном свету који немају ништа.
Отимају од оних који долазе са благом хране и пића
сваке опреме и цвећа.

Умрли у време подушја добијају штап и тако могу да
се од Тилара бране.“

Из напред већ реченог, подразумева се да у фабули романа главни актер је Турко Тилар. Он је игром случаја био приморан да се одметне у хајдуке међу људе безбожне, људе који нису презали ни од чега отимајући материјална добра зарад сопствене користи. Пре одметништва Турко је као војник који је прослављен херојским подвизима враћен у своје село где га је мајка Анђелија са непомућеном мајчинском љубављу дочекала раширених руку. Свакако и његови суграђани који су били поносни што је испод њиховог поднебља изнедрен такав јунак. Живот је могао да му буде примеран, а није. Злокоб која почиње да нагриза човека, његову душу, никада се не осети на време,

неприметно пустоши а да то нисмо свесни. Тако је било и код Турка. У животу увек кренеш једним путем, а ниси ни свестан када се затекнеш на сасвим другој страни. Петар као први јунак села Кобиља ни крив ни дужан, ухваћен је од стране жандарма јер га је оклеветао сеоски кмет, јер није могао да поднесе наклоност житеља села коју су испољавали према јунаку. Жандарми га везаног одведоше у петровачки затвор. Недужног затворили међу четири зида. Петар не би био Турко да није нашао начина како да побегне. После његовог бекства, његовог заточеништва без разлога, Туркова популарност је нагло почела да расте. Недужан човек али без моћи да ту недужност и докаже. Они који су га оптужили без кривице, који су изазвали његову животну драму, ако доживе сурово отрешњење, ако им се тада пробуди савест, они ће испаштати. Свако зло другом нането постаје бумеранг. Разарајући. Опаки људи често пута то касно схвате.

Бранко Манас као добар наратор што му је омогућила дугогодишња професија професора у петровачкој гимназији, овим романом доказао је да је у приповедању веома занимљив. Пре свега префињен стилиста, главног актера романа описао је на веома речит и убедљив начин и уверио је нас читаоце да је Турко био одметник по правди Бога, оклеветан и понижен. Испаштао је живот ни крив ни дужан.

Турко је чинио недела али и „неизрециву доброту која је увек правда“. Ф.Достојевски је рекао: „Зло је дубоко у нама присутно...“ Колико се ми можемо отети том злу да у нама победи љубав нису само околности у којима се нађемо одлучујуће, одлучујућа и битна је вера да у нама битише Бог, он нам даје снаге да љубав буде наша водиља.

Током одметништва Турко је био честа мета „жена којима је Бог подарио да виде лепоту своје жудње за нечим што још не знају, погледом су га звале, да их макар погледом помилује...“ Не једна већ многе којима Турко није запамтио ни имена, остале су безимене. Једино је Миљу одвојио од свих, она је била та без које није могао...

Несумњиво је да је Бранко Манас са овим романом чије се странице читају без предаха јер у читаоцу буде радозналост али и наду да у вечност истините љубави улазе отварајући изнова страствене и нерушиве темеље. „Неке гране су сломљене, али дрво стоји...“ И, не постоји ништа нежније и дивније од говора срца.

ДОБРОТВОРЕЊА ДО ПОСЛЕДЊЕГ ДАХА

(Дамјанка Чизмић 1936 - 2013)

*„Рука која даје увек је изнад оне која прима“
Дидро*

Француски филозоф и књижевник својим многобројним делима постао је један од главних протагониста епохе просвећености, чија је идејна основа била рационалистичка филозофија и вера у стални друштвени прогрес. Дамјанка Чизмић коју сам упознала негде 70 тих година прошлог века у кући лекара Марије и Гаврила Мудринског, и поред тога што је живела у Минхену, није много имала. Све што је зарадила увек је трошила на школовање једног или двоје деце. Последње дете које је помагала упознала сам на беркасовачким поетским вечерима. Дошла је са мајком са Косова. Чинила је богоугодна дела да би имала у овом свету хаотичних превирања душевни мир. Чак је и родитељску кућу у Беркасову дала на коришћење избеглицама...

У књизи РЕЧ О РЕЧИ III, коју сам штампала 2012. године писала сам опширно о Дамјанкином стваралачком опусу, броју књига, наградама а остала сам јој „дужна“ да напишем о њеном стваралачком подухвату у области литературе за децу. То чиним овом приликом заслужила је она то. И много више. Последње две деценије њеног земаљског живота била је потпуно окренута стваралаштву за најмлађе. Нажалост није имала довољно времена да реализује сваку замисао којом је била током последњих година прожета. Желела је много више и била би остварила да је била друга ситуација у издавачком чину. Заступљена је углавном у заједничким књигама са осталим ствараоцима за децу:

- Књига која се смеје (заједно са А.Дудаш), издање Српске књиге Рума 2004.

- Добошар од Беркасова, заједничка књига са Недељком Терзићем, А.Дудаш и изузетним илустрацијама самоуке сликарке Зузане Верески из Ковачице.

- Свињар од Беркасова, заједничка књига са Недељком Терзићем и А.Дудаш, поезија и проза. Њена сећања на детињство.

- Небеска љуљашка (двојезична књига српско-немачка у преводу Драгице Шредер) група аутора. Зузана Верески је била и за ову књигу илустратор.

Њено обраћање деци било да је то поезија, било проза (кратке приче сећања из њеног детињства, увек је имало позитивне оцене од стране књижевних критичара. Тако је Мр Маријана Матовић написала у приказу на књигу:

„Тематика и форма песме за децу прилагођена је дечјим интересовањима и интелекту, јер дете нема способност апстрактног мишљења. Данас преовлађује кратка форма, богата поетским сликама, једноставне композиције са примереним језиком. Својом изразитом сликовитошћу, духовитим стилем и маштовитошћу песма подстиче децу на игру, смех, размишљање и маштање, развијајући хуманизам и оптимизам. Модерни токови српске поезије за најмлађе изнедрили су значајну песничку генерацију, стасалу у плејади великих за мале где припада и Дамјанка Чизмић...“

Верица Тадић, књижевница и књижевни критичар о Дамјанкином стваралаштву за децу рекла је:

„Дамјанка Чизмић у својим стиховима, децу упознаје са разним врстама радова, које одрасли обављају, на један посебно поетичан начин. Тако ковач кује да себи и другима срећу искује, оџачари чисте димњаке да на њих слете птице. Ништа мање није важан сат који пева успаванку, ни коза која брсти лишће и када пада киша да би деца имала млека.“

Верица Тадић је у својој рецензији истакла ову песму која „одаје“ Дамјанкине жеље, показује каква јој је била душа:

НЕГДЕ У СВЕТУ

Негде у свету

или

међу звездама

постоји пут,

*улица препуна цвећа
отворена врата
и непрескочена срећа.*

*Негде у свету
или
међу звездама
певају ноћи
пољупце прве љубави,
симфонију сунцу
што смирајем дана
музику точи.*

*Негде... Чекајући...
Нечије отворене очи,
широки путеви среће
улице свећа.
Певају ноћи
уз музику сунца
за младост
што ће доћи.*

Не увек, али чешће је Дамјанка била оптимиста и размишљала о нади да ће ипак доћи дан преображаја, дан када ће дечје руке држати топлу кришку хлеба и неће бити гладна. Певаће. Радоваће се што уосталом припада деци.

Сопствену креативност Дамјанка је изражавала и у сликарском стваралаштву. Имала је посебну технику сликања (батик) слике на свили и исписивање стихова, чак и целих књига на свили које су после укоричаване, најчешће даровала Десанки Максимовић јер је њене стихове највише исписивала прецизним и често калиграфским словима. Ћирилицом.

РЕЧ О РЕЧИ И СЛИЦИ

КОВАЧИЧКИ ЦВЕТОДАРНИ МИКРОКОСМОСИ (Зузана Верески)

Булке у житном класју – румени образи дечије чедности.

Добро је знано да тамо где су никли корени живота, или где су се најдуже и најдубље земљом гранали, тамо непресушно љубав жубори дајући смисао и лепоту трајања. Даљине јесу изазовне, али само да се спознају све нијансе естетских вредности које су руком човека стваране и које доказују духовну (не)савршеност живља тих предела, да како ту су још и социјални и психолошки показатељи који би требало да буду у равнотежи са овим првим. Када се све то спозна човек хрли сопственим коренима што је Зузани Верески веома добро знано. Њени (и мог првог завичаја) предели ковачичких поља, вангоговских лепота од жутих сунцокрета којима из непосредне близине ваздан намигују начичкане црвене булке у златном житном класју, желећи да их одврате да не окрећу своје главе препуне плодова увек само према сунцу. Оне су им ближе и нежним латима оватреним од руменила узалуд машу, узалуд им намигују црним очима, дух природе је јачи од њиховог наивног и наметљивог завођења. Булке и даље остају усамљене сопственом нежношћу обујмљене баш као што је Зузана Верески уметничким даром прожета, стваралачком ватром узнета у вечном трагању, вечити путник по светским метрополама са својим сликама. Сама јесте, али није усамљена. Стендал је тврдио да усамљеност није у томе што смо сами него у томе што не постоји ништа за чим чезнемо. Зузана увек има за чиме да чезне, увек има коме да се враћа после дужих или краћих путовања. Враћа се у свој микрокосмос, у своје цветодарно станиште где оживотворује увек нове инспирације. Враћа се породици и пријатељима, враћа се Ковачици увек изнова ганута њеном примамљујућом топлином.

Зузана као самоуки сликар

Зузана Верески рођена је 03. 01. 1955. године у Падини (општина Ковачица). Од 1980. године живи и ствара у Ковачици познатој по целом свету као стецишту наивног сликарства. Књижевни критичар и писац Србољуб Игњатовић, боравећи у Ковачици, написао је веома импресиван чланак о ковачичким сликарима, о дубоким утисцима, насловљен „У ракети од кукуруза“, говорећи да је зачуђен што скоро свака друга кућа „права је галерија, људи су спонтани и љубазни а пре свега вредни што је сваком посетиоцу очигледно. Задивљују мале баште испред куће, неограђене, али које нико не дира, не скрнави њихову лепоту“.

Зузана је још као дете испољавала велику љубав и необуздану склоност према ликовном изражавању онога што очима види, или што јој мисли усталаса. Маштовита и креативна, она би касније додала свом животу ту благотворну димензију снова која је полако преображавала у стварност.

Прве цртеже Зузана је правила тако што би танким прутом цртала по сеоској прабини на широким путевима, онда када није било асфалта, ти путеви су личили на пешчане плаже на некој морској обали у чију би топлину ходајући босонога са осталом децом, зарањала малим ногама до чланака у ту мекану топлином прожету прашину. За разлику иза себе није остављала само мале дечје стопе, већ увек нацртан понеки цвет. Касније, када је видела како одрасли сликари стварају чудеса на разапетим платнима, почела је своје жеље да оживотворује. Да своје успламтеље мисли утиша, она је крадом од мајке од њене подсукње исекла четвороугаоно платно, од врбовог прућа исплела је рам на који је то платно затегла деа би могла по њему да слика. Насликала је слику коју и дан данас чува као почетак њеног усхитног животног лета. С поносом је показује посетиоцима њене куће коју је претворила у уметнички атеље. Чини то с неугасивим осмехом на лицу. Прва њена слика представља прелеп пејсаж на коме доминирају зелено жуте боје. Приликом моје посете Петрограду, у ве-

ликом музеју Ермитаж, на самој обали реке Неве, стојећи испред слике К.Монеа која изражава аутентичну поетску импресију, у мисли ми је долетела та прва Зузанина слика. Невероватно! Колорит боја, скоро и цела композиција били су ми толико слични да се нисам могла одвојити од ње. Замислите Зузанка, мала девојчица и светски познато име Моне?! Нелогично, али сасвим могуће да се споје иста емотивна превирања приликом преношења мисли на платно. Била сам прожета неким необјашњиво тајним изазовом, зачуђена, да баш о томе, тог тренутка мислим. Да ли је у свему, унапред, без спознаје, скоро несвесно наш пут наше делотворење утврђено? Узнемиравајуће. Благотворно тло нуди своје дарове, словенски етнос је подударан и дародаван, али Моне, Француз, оснивач импресионизма...

Преселивши се у Коивачицу Зузана Верески, логично је било, припала је плејади сликара наиве који су већ били познати и признати у целом свету. Она постаје члан Галерије наивне уметности 1986. године што је подразумевало њено активно укључивање у живот и сва делотворења која би се дешавала. Укључивање у све активности био је и њен излаз из анонимности и стварању познатог имена по целом свету.

Њене слике одишу неограниченом љубављу, првенствено према животу сељака, према цвећу, биљу... Препознатљива је по њеним руменим булкама и белим маргаретама, гускама у великим котарицама које возе жене бициклима. Гуске из котарица извијају своје дугачке вратове као да желе да узлете.

Зузана најчешће слика оно што памти из детињства али и оно што је данас окружује. Када обличја из традиције и обличја Словака сажме, интуитивно се отвори колоритна композиција из словачког етноса, увек препознатљива по само њеним детаљима већ споменутим, али уз обавезне птице раширених крила које трагајући висинама као да праве мрежу која се испод белих облака надвија изнад ушорених банатских кућа. Њени су цртежи прецизни и спретни те с правом могу рећи да је она на својим сликама

распрхнула оно „наива“ и да може стати раме уз раме са многим познатим сликарима. Свака њена слика је искричава поетска прича која одаје лепоту и темеље словенског етноса. Са њених цртежа и слика идиличност као да шири лук дуге, радост, а пре свега множи жељу за усхитниом летом потискујући тескобу.

Пробуђене скривене врлине још у детињству, сада већ усавршене, одишу са њених слика енергијом љубави, енергијом свестраног и такорећи неуништивног надахнућа. Та надахнућа она црпи и из питомих предела ковачичких плодних поља, из нежности пламена црвених булки расутих по житном класју, по свакој бразди засејаних њива, које чудесно машући прозрачним латима као крила лептира, додају на ин тензитету идиличног контраста боја у природи утичући да се свачије очи натруне тим чародејним, исцелитељским тренима.

Отуда је ту та неизбежна симбиоза природе и њеног стваралачког сензибилитета, отуда је она осим чувара традиције и велики дародавац лепота и тихог смираја наших душа, сваког поклоника самоуког сликарског опуса.

Зузана је активни сарадник са Туристичком организацијом Србије, са УНЕСКОМ... Одазива се на многе позиве из иностранства, те је до сада како по Србији, тако и ван ње имала безбројне самосталне или заједничке изложбе (само 45 самосталних изложби) по целом свету. Споменула бих само неке: Израел, Кипар, Немачка, Тунис, Француска (Париз УНЕСКО), Женева (УНИЦЕФ), Њујорк (УН), Брисел (ЕУ), Стразбур, Беч, Вашингтон (ММФ), Кина, Шпанија, Словачка... Зузана зна да каже за та њена безбројна путовања: „Није ми потребан преводилац, пошто свако преводи слику на сопствени језик, слика немуштим језиком проговара...“

Дакле, по мудрим речима Николе Тесле „Удружимо позитивне енергије, осветлићемо свет“, Зузана људе сакупљене по изложбама, са порукама својих мотива, удружује људе, чини да само мир и слога доминирају.

Она свесно, дигнуте главе са очима и душом препуним љубави, корача ка циљу следећи и мудре мисли

Ф.Достојевског: „Ако баците камен на сваког пса који лаје за вама, ви никада нећете стићи на циљ.“

Зузана као литерарни стваралац

Као осведочен у поклоник писане речи Зузана Верески се веома често појављује као илустратор како поетских, тако и прозних књига. Најчешће илуструје својим маштовитим цртежима књиге за децу. Навешћу само неколико: Палчић у огледалу (сликовница), Мравица и свитац (сликовница), Тако је некад било (сликовница) аутора А.Дудаш, затим заједничке књиге: Добошар од Беркасова (Дамјанке Чизмић, Недељка Терзића и Ане Дудаш), Нибеска љуљашка (група аутора, двојезична књига Српско-Немачка), Панонски морнари (избор из поезије – Стваралаштва Јужнобанатских Словака) и др. Осим што је књиге илустровала, она се често појављује и као аутор поезије.

Из књиге Панонски морнари где је заступљена са неколико песама, објављивањем њених стихова за најмлађе, желим да докажем, да је Зузана исто тако добар писац као и сликар:

Позив на пловидбу

*„Деда, деда, декице,
узео сам корпу твоју стару
направио брод
ето на амбару
да идемо свету у поход!*

*Позвао сам све другаре
ти ћеш бити драги гост,
пловићемо житним таласима
у корпи од прућа
заштићени бамбусима.*

*Позваћемо и Катуну са нама
да Панонским морем скита,*

*уљуљкана таласима
мање ће да пита.*

*Деда, деда, декице,
прихвати се да нам будеш гост,
јешћемо хлеба са пекмезом,
не брине за пост.*

*Једра ћемо у вис дићи
ни ветар нас неће стићи.
ти капетан
а наш брод
хајдмо сунцу у поход.*

Песма Позив на пловидбу у овој књизи за читалачку публику, није остала незапажена, истицана је као доказ опеване нераскидиве везе између унука и деде, њихове емотивне повезаности и међусобном поверењу. Дакле, симболише се једна нераскидива љубав која је немерљива и непролазна, охрабрује унука да кроз живот увек има подршку старијих, јер је деда овде испољио у свог унука бескрајно поверење дајући му подршку нарочито када се поистовећује са сновима детињим и наивним и када то чини уверљиво. То је Зузани веома добро познато јер је и сама расла у породици где су породични односи увек били складни и развијани на хришћанским врлинама. У таквој породици млађи су увек нескривеног поштовања према старијима а старији испољавају видну толеранцију, што свакако ствара једну међусобну равнотежу која је обострано корисна. Зна се да је детињство извор поетских надахнућа а Зузана је тога имала на претек, и сам поетски говор усавршила је кроз своје слике са којих где год има деце, птица, животиња, или љубави међу младима увек извиру лирска треперења, разноврсне асоцијације. Велики француски лиричар Бодлер је тврдио да је „геније онај ко поново пронађе у зрело доба детињство.“ Пронаћи га значи бити без моралних посрнућа, бити чедан, значи вратити се сопственом корену, сопственом зачетку.

Зузана за децу каже са пуно поштовања „његова висост дете“, додајући том поштовању још и бескрајну љубав као најјачи сегмент, дакако и најнеопходнији у њиховом васпитању, у њиховом смерношћу усмереном васпитању. Наша Исидора Секулић је такође тврдила „кажи ми какво ти је било детињство да ти кажем какав си човек...“

Ове две строфе и песме „Његова висост дете“, надам се да много говоре о лирском жуборењу у детету:

*„Ко чаробним штапом покренуте
мисли главицом прелећу,
да људска срца покрену
лепршаво, тихано у њих слећу.“*

*Невинашца мала, интуитивног
духа мисли ткају,
ако их следимо
спознајемо њихово богатство
које жарко у време утискају.“*

Како ће то богатство семена у малим дечјим главицама да проклија у многочему зависи од родитеља који треба да знају да између дечјих игара и рада не постоји оштра граница. Не треба им правила наметати већ их научити да их они прихвате добровољно.

Слике Зузане Верески, као и њена поезија међусобно се допуњују стварајући једну симбиозу хармоније, дакле оно што стиховима говори, на платнима осликава. Тако су њени снови из детињства постајали преобраћени у стварност.

НА ИЗВОРУ ЛЕПОТА

(Славољуб Милошевић – Цаки)

*Загледан у лепоту, хармонију микрокосмоса временом
утемељује*

Славољуб Милошевић Цаки одавна је угледао ста-зу благочестивости коју одлучним, усходним ходом продубљује у потрази за изворним лепотама, оним смерним, у дубини душе скривеним, које само његово проицљиво око може да угледа.

Сликар кротке словенске душе, са прикривеним, често и притајеним емоцијама које у њему жаром искриче, лепећу не одајући се лако, њима он богати сопствене моћи, надасве умећа, наду преображава у стварност а нама дари увек нове, увек изненађујуће благодети – портрети младости али и портрете мудрости у које пренете његовом вештом руком, сигурним покретима на платнима удахњује животнозарје, оживотворује и творачки умножава. Спретно и задивљујуће верно, посматрајући их има се утисак да се иза стакла не крије само осликан модел, већ заточена лепота младости која само што испод тог стакла не склизне међу нас посматраче.

Попут Ботичелијеве слике Рађање Венере, Цакијеве слике су прожете истим лирским расположењем али и неумитном меланхолијом која на дну зеница тих ликова затрепери тражећи излаз из злокобносног заточеништва, вапи за изненадним спасењем. Дакле, Цаки је сликар који наставља да ради у духу великих, како умова, тако и мајстора ренесансе. Те лепоте не сахну кроз проток времена, нити се морају објашњавати, већ напротив, множе се и оплемењују како вид тако и душу. У њима се налази извор утехе, пут да се превазиђу честа магличаста сивила која нам труни, заклања видике.

Портрети његових лепотица рађени су у ентеријеру, реалистички, неки детаљи на њима су плод његове разлистале маште. Скоро све даме носе прелепе шешире са додатним детаљима који још више истичу њихову лепоту.

ту, очаравајућу тајанственост, али ти детаљи понекад и обележавају једно време, понекад давно прошло. Лица им зраче топлином и непатвореном добротом. Те детаље Цаки вешто палетом оживотворује, још вештије утапа у композицију док бојама дограђује форму.

Он проницљивим оком и усталасалом маштом не само да истиче објективно богатство душе портретисаног модела, већ му надограђује оно што је драгоценост за одгонетање карактерних особина дочаравајући атмосферу коју ми нисмо у стању док слик „не проговори“ да угледамо. Тако он својим ликовима додаје свеколику вредност, што могу и чине само божанском силом надахнути уметници, вешти и неуморни трагачи за лепотом. Бог је Цакију даровао умешност а он нама радост и духовно богатство.

И, што је веома битно Цаки не мора попут Гогена да трага за благостањем и лепотом раја чак до Тахитија, он како пределе, тако и ликове лепотица има у свом окружењу...

Од 1994. године до данас, Цаки је имао око 20-так самосталних изложби и 30-так, заједничких. Излагао је по многим градовима Србије. Учесник је и више ликовних колонија, својим цртежима често илуструје и књиге наших писаца.

АЗУРНИ СНОВИ

*Могоа би кичицом да нацрташ парче неба
Издељеш на њему звездани пут ил' трон
Лако ћеш тад' спознати светосавља звон
Обраћеш са поља светих плодове класја
Што више, нарамак пун мудрости сагласја
Елизејским пределима често да забродиш
Видар ћеш постати великих моћних трена
И косач откоса стишких лепота јутрења
Парлијаћеш са њима до сваког озорења*

*Само да трајеш на путу даровитих снова
Лако ћеш пронаћи свемоћ-жар времеплова*

*Ако у њега лик свој тренутком утиснеш
Владаћеш њим' ако милост Божју измолиш
Од сваког дана плодове лета да домамиш
Љубав да делиш сваком, да њу и примаш
Утихне ли луч у теби, туђи да не отимаш
Букнуће изнова ако смерне снове сниваш*

*Целим ће простором дуге шарне изаткати
Анђели чувари кроз време, сваког трена
Каденце смираја небеског док тихо поје
Испредаће зрак нити за све стопе твоје
Ова максима*

ЗРАКЕ ПЛЕМЕНИТОГ ТКАЊА АНЕ ДУДАШ

Од Ане Дудаш могло се и очекивати овакво ударје крају и људима које осећа као своје, као део себе. Импресије о људима који су се на неки начин оказали и означили у култури стишкога краја, уз по који искорак и шире, и пространије. Мисија Ане Дудаш заснива се на оданости и привржености Христовом учењу, те и хришћанској љубави према човеку. Њена мисија је благодарје којим проналази у човеку, те и у његовом делу, оно што је добро, зраку племенитог ткања, било то прво или дело у низу.

Све се под небеском капом и Божјом милошћу догађа: и патња, и радост и стварање. А у Ани самилост, склоност ка праштању, разумевање за слабости грешних људских створова, радовање новим књигама ближњих (без злурадости и зависти). Она не држи оштрицу у свом перу већ фином осећајношћу пише свој доживљај књиге.

Није случајно за Ану Дудаш да бира књиге које по својим тематским, мотивским одредницама досежу духовно, тамо где „Господ утврђује кораке свакога човека и мио му је пут његов” (псалам 37/23). То је напросто избор по сродности. Сваки од записа садржи мото који представља мисао умних и благочестивих црквених људи или су то цитати из Библије, или мисли световних умника. На тај начин ауторка даје тон своме казивању.

У избору Ане Дудаш нашли су се аутори различити по поетикама, мотивског избора и различитих поетских домета. Такође, облици казивања разнолики су им. Највише су заступљени песници: Славица Пејовић, Раша Перић, Даница Вујков, Верица Тадић, Петар Вујчић, Драган Т. Јовић, Зорка Стојановић, Дамјанка Чизмић, Славица Јовановић, Ана Светликова, Андреј Хрјешик. Не запоставља Дудашева ни песме за децу што јој није страно јер их је и сама написла у не зна се ком броју. Говори овај пут о песмама Радмиле Зорић, стишке песникиње, које су мотивски ближе деци али их могу прочитати и одрасли, не би ли што научили од својих најмлађих. Већ поменута Дамјанка Чизмић, која се преселила у небеске дворе, такође

је и песник о деци и за децу. Драгица Шредер Матејић пева о свету детињства, а бави се и превођењем. Ана истиче њену књигу „Између два света”, двојезичну, наших и немачких песника, згодну за тематско упоређивање, али, мислим, и за естетску проверу.

Ана Дудаш бави се и књигом коју је Раша Перић насловио „Златна река Пек у поезији српских песника двадесетог века”. Раша Перић, који је и раније састављао тематски разноврсне зборнике, овај пут окупља песнике чији су мотиви везани за реку Пек, Хомоље и браничевски крај. Ту су песници који потичу из топонимских одредница, али и знани песници широког српскога неба (Срба Митић, Синиша Ристић, Верица Милошевић, Стева Раичковић, Перо Зубац, Милијан Деспотовић, Љубиша Ђидић и многи други). Ана Дудаш истиче зборник као вредни дар српској књижевној баштини.

Од импресија о песницима, посебно дирљив је текст, писан на Огњену Марију 2013. о Србољубу Митићу, сећање на њега и његову поезију, који говори и о Аниној блискости са песничком речју Србе Митића, о њеном поштовању те речи, али превасходно о духовној љубави двеју песничких душа које су се знале, дружиле, читале и растале, да би једна отпловила у небеске њиве, а наша песникиња у тузи али и незабораву написала сјајну импресију о „верном заточенику стишких предела”, те му је посветила песму поводом двадесетогодишњице упокојења.

Као помна читатељка, Ана Дудаш не занемарује ни прозне, приповедне и романескне форме; праћењем књижевних догађања настају њени текстови о приповеткама Јасмине Јовић, Данијеле Миланкове, Љиљане Бодин, Марије Котвашове Јонашове, Ранка Павловића (ствараоца из Републике Српске), те о романима Антилете Живковић и Бранка Манаса. Анина радозналост се не задовољава тиме. Она са оданошћу пише о занесењаку (Мићи Антонијевићу) који жели да напише хронику села и пребира до дуго у ноћ по папирима, да би настала именом „Црљенац и Црљенчани” која је ауторку емотивно дотакла. Исти тај вредни хроничар Хомоља писао је и о хомољским

хајдуцима и нимало лакој судбини људи у хомољском крају, илуструјући хроничарске записе разним необичним, често трагичним догађајима. Ана Дудаш му поклања неколико страница и о књизи црљеначкој културној традицији (сарадница Живојка Милић). Вероучитељ Петар М. Д. Вујчић кроз форму максима заснива своју књигу на јеванђелеким истинама и мудростима, и Ана Дудаш не жели да ту књигу заобиђе, већ текст о њој прилаже поменутиим.

Посветила је Ана Дудаш и запис о упорном и хвале вредном раду Милијана Деспотовића који приређује, једно по једно, сабрана дела Пауна Петронијевића, смрћу прерано отргнутог од живота и певања, песника. Овај пут ауторка говори о једној у низу „Крајњем свемиру журим”, истичући Петронијевићев прелазак у свет метафизике и сазнање о неминовности напуштања овоземаљског живота.

Са именом Зузане Верески први пут сам се срела када сам писала приказ књиге коју ми је Ана послала, „Небеска љуљашка”. Преда мном су блеснуле корице књиге, а на њима сјајне боје, ликови, дечји осмеси, љуљашке, гуске, цветови, шарено биље рајскога врта. И морам признати, нисам се могла одвојити од тих корица. Нешто сам и написала, али и сасвим небиблијски помислила: Благо Ани што Зузану познаје и што има оваквог илустратора. Сада Ана пише прави импресионистички есеј о Зузаниним цветодарним микрокосмосима, да је уживање, без зазора и злобе, читати. (Са искрицом жеље да би се Зузана Верески ипак могла упознати, и од ње која црта присвојити. Нескромно, али Ана је крива, што тако фино мами нас заљубљенике у боју и срок.) Оно намигивање у златном житном класју, то је поезија у прози. Захваљујући Ани Дудаш сад знамо да Зузана пише и песме. (Мада бих се вратила оним булкама и сунцокретима.)

Још један сликар и песник је у књизи Дудашеве. То је Славољуб Милошевић - Цаки. Ана је пуна хвале за његово сликарско умеће. А форма његове песме „Азурни снови”

занимљива је јер користи акростих, не одступајући од мотивске одреднице.

Ана Дудаш се је, по ко зна који пут, одужила местима у којима се осећа као своја, а то су Стиг, Хомоље, Браничево, и оставила траг у људима који су присутни у култури и књижевности тих крајева. На томе треба да су јој захвални. Јер, она није бирала по строго естетским вредностима, није ауторе ни дела сасецала, већ је полазила од тога да у сваком делу има зрно (или зрнад) вредности, да људе треба охрабрити, да није сваком дато да буде врхунско перо, али му је дата од Бога реч да се њом користи и да јој служи. Она пише топло, присно, са одобравањем, да пред Богом и људима покаже своје велико срце. Она није строги критичар, она је страсни читач и истовремено песник који зна колико је тешка белина папира коју треба испунити. Онда се настала писанија процењују овако или онако. Али, свака књига има свога читача. А Ана не одступа од божје милости коју је Бог усадио у њено срце. Јер зна да „човек пузи по свом свету као мрав по цвету, дан и ноћ...” (Владика Николај)

Гордана Влаховић

САДРЖАЈ

Благотворива ризница надахнућа (Данијела Миланова)	5
Рефлексивне мудрости поетског говора (С.Пејовић)	9
Неуморни сејач (Р.Перић)	14
Испод патине времена (Ранко Павловић)	16
Светлости ходочашћа (Славица Јовановић)	20
Златоносни поетски хоризонти (Група аутора)	23
Светлост духовне трајности (Андреј Хрјешић)	27
Понирање у истину (Даница Вујков)	31
Језгровите и мудре поруке (Верица Тадић)	34
Лет до небеске бесконачности (Антилета Живковић)	37
Кроз добротворења до блаженства (Петар М.Д.Вујчић)	40
Градинар лирских цветова (Петар М.Д.Вујчић)	42
Дисхармонија земаљског живота (Јасмина Јовић)	44
Пастир небесних предела (Милијан Деспотовић)	47
У сазвучју светлости (Радмила Зорић)	50
На кладенцу детињства (Драгица Шредер)	52
Убедљиве слике снова (Драгица Шредер)	55
Далеко од огреховљеног трајања (Љиљана Бодин)	57
Светозарно поетско светило (Србољуб Митић)	60
Зов исконских корена (Драган Јовић)	65
Песмом изнад бола (Зорка Стојановић)	68
Љубав као суштина истрајавања (Ана Светликова)	71
Шта сам радила овде (Спасенија Сладојев)	76
Бисери Маријиних небеских бисера (Марија Котвашова)	78
Из стишких бразда прошлост проклијава (Мића Антонијевић и други)	81
Одломци живота у времену утиснути (Данијела Миланова)	96
Страшћу усковитлана љубав (Бранко Манас)	99
Добротворења до последњег даха (Дамјанка Чизмић)	102
Ковачички цветодарни микрокосмоси (Зузана Верески)	107
На извору лепота (Славољуб Милошевић-Цаки)	114

Рецензија

Гордана Влаховић: Зраке племенитог ткања Ане Дудаш	117
--	-----

Ана Дудаш
РЕЧ О РЕЧИ
IV

Издавач:
Библиотека “Србољуб Митић”
Мало Црниће

Уредник:
Зорка Стојановић

Коректор:
Антилета Живковић

Рецензент:
Гордана Влаховић
књижевни критичар

Насловна страна:
Ружа Бошкан

Штампа:
Штампарија “Стојадиновић”
Петровац на Млави

Тираж: 300 примерака

ISBN: 978-86-87003-30-9

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41.09-1

ДУДАШ, Ана, 1936-

Реч о речи. 4 / Ана Дудаш. - Мало Црниће :
Библиотека "Србољуб Митић", 2014 (Петровац
на Млави : Стојадиновић). - 124 стр. ; 21
cm. - (#Едиција #Посебна издања)

Тираж 300. - Стр. 117-120: Зраке племенитог
ткања Ане Дудаш / Гордана Влаховић.

ISBN 978-86-87003-30-9

а) Српска поезија
COBISS.SR-ID 205144076